

Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

О. С. Філатова

Історія соціокультурної комунікації:
публіцистика

Навчально-методичні рекомендації
та вказівки до самостійної роботи

Миколаїв

2021

УДК 82-92:316.77(076)

Ф 51

Рецензенти:

Романенко О. В. – доктор філологічних наук, професор (Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

Костирко Т. М. – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент (Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова).

Затверджено вченою радою Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
(протокол №1 від 27 серпня 2021 року)

Філатова О. С.

Ф 51 Історія соціокультурної комунікації: публіцистика :
навчально-методичні рекомендації та вказівки до самостійної
роботи. Миколаїв, 2021. 64 с.

У навчально-методичних рекомендаціях та вказівках до самостійної роботи представлено матеріали, які стануть у пригоді студентам в освоєнні та поглибленні знань про українську публіцистику: теоретичну і практичну самобутність публіцистичної творчості, історичні форми розвитку, способи творення й поширення. Зокрема подаються плани практичних занять, тестові завдання, орієнтовані питання до модульних контрольних робіт та екзамену, вказівки до самостійного вивчення окремих тем курсу тощо.

УДК 82-92:316.77(076)

© Філатова О. С., 2021

© НУК імені адмірала Макарова, 2021

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Критерії оцінювання знань	5
Плани практичних занять	8
Вказівки до самостійного вивчення окремих тем курсу	41
Теоретичні питання і завдання для модульного контролю	45
Тестові завдання для самоконтролю та взаємоконтролю	46
Орієнтовні питання до екзамену	52
Короткий словник термінів та понять	54
Рекомендовані джерела інформації	61

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Історія соціокультурної комунікації: публіцистика” – обов’язковий компонент освітньо-професійної програми “Реклама і зв’язки з громадськістю” спеціальності 061 Журналістика. Метою навчальної дисципліни є формування системи теоретичних і практичних знань, які розкривають процес становлення та функціонування соціокультурної комунікації на діяхронно-синхронному рівні. Зокрема всебічно характеризують історичні форми розвитку вітчизняної публіцистики, способи її творення й поширення в контексті історичних, політичних, культурно-мистецьких подій. У процесі навчання студенти знайомляться з особливостями соціокультурної комунікації в Україні, з передумовами виникнення публіцистики взагалі й української зокрема; з’ясовують теоретичну і практичну самобутність публіцистичної творчості, специфіку публіцистичної системи журналістики тощо.

Студенти повинні оволодіти такими фаховими компетентностями, як:

- ✓ здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях
- ✓ знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
- ✓ здатність бути критичним і самокритичним
- ✓ здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
- ✓ здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями

Питання до практичних занять сформульовано за проблемним принципом, щоб розкрити складні аспекти процесу становлення та функціонування соціокультурної комунікації в діяхронічному і синхронічному аспектах, сутність і проблематику публіцистичних текстів, а також спонукати студентів до дискусії та самостійних відкриттів. Із метою розвитку умінь і навичок самостійної науково-дослідницької діяльності до кожного заняття подається система запитань і завдань як орієнтована основа аналітичних дій. Їх виконання сприятиме усвідомленню сутності й проблематики публіцистичних текстів, що вивчаються, досягненню специфіки в майстерності композиційної структури, жанрової форми, оригінальності образної системи тощо.

Окремі теми виносяться на самостійне опрацювання, але тільки ті, що допомагають краще усвідомити специфіку національної публіцистики в контексті історичних, політичних та культурно-мистецьких подій хронологічно означеної доби. Задля самоперевірки знань і умінь студентів пропонуються тести, подається широкий список критичної літератури. Зібрана бібліографія досить широко й повно відтворює процес становлення та функціонування соціокультурної комунікації в діяхронічному і синхронічному аспектах.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного іспиту. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати до 60 балів (від 60 балів до 100 балів у разі заліку). Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заключного іспиту в загальній системі оцінок – 40 балів. Право скласти іспит дається студенту, який з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок і заключного іспиту набирає не менше 60 балів. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки іспиту.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	5 (відмінно)	зараховано
82 – 89	B	4 (добре)	
74 – 81	C		
64 – 73	D	3 (задовільно)	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	2 незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Відповіді на практичних заняттях	Критерії оцінювання
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міждисциплінарні зв'язки, містить аргументовані висновки
4	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені неточності у формулюванні головних смислів та в аналізі
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована
2	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовується невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована
0	Студент не дає відповіді

Написання власних текстів	Критерії оцінювання
5	У тексті чітко логічно та аргументовано сформульована думка, цілісно висвітлена проблема, подаються доречні й переконливі аргументи; висновок відповідає запропонованій темі й органічно пов'язаний з аргументами та прикладами
4	У тексті не зовсім чітко сформульована думка та висвітлена проблема, подаються переконливі аргументи; висновок відповідає запропонованій темі й органічно пов'язаний з аргументами та прикладами
3	У тексті не досить вправно висвітлена та аргументована проблема, доволі стислі аргументи; висновок не у всьому відповідає запропонованій темі
2	У тексті не осмислена проблема, аргументи дублюють один одного, висновок подається в загальних формах, допущені фактичні та змістові помилки
1	У тексті не висвітлена проблема, наведені аргументи є недоречними, висновок не відповідає темі
0	Студент не дає відповіді

Контрольна робота	Критерії оцінювання
9-10	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міждисциплінарні зв'язки, містить аргументовані висновки
7-8	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
5-6	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована
3-4	Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія
1-2	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована
0	Студент не дає відповіді

Виконання індивідуальних завдань	Критерії оцінювання
5	Завдання виконано правильно, відповідь повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міждисциплінарні зв'язки, містить аргументовані висновки
4	Завдання виконано в цілому правильно, відповідь достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки й неточності у викладенні матеріалу
3	Завдання виконано частково правильно, відповідь містить неточності, недостатньо обґрунтована
2	Завдання має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, неправильно використовуються терміни тощо
1	Завдання має значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтовано
0	Студент не дає відповіді

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1-3. Публіцистика та її природа

Питання для обговорення

1. Охарактеризуйте термін “публіцистика” у широкому та вузькому значеннях.
2. Назвіть об’єкт і предмет публіцистики.
3. Назвіть сфери функціонування публіцистики.
4. Визначте специфіку публіцистичного методу.
5. Назвіть жанри журналістської публіцистики та художньої публіцистики.
6. Назвіть передумови виникнення публіцистики взагалі й української зокрема.
7. Назвіть праці визначних українських публіцистів. Чому письменники звертаються до публіцистики?
8. Яке значення публіцистики для окремої людини, соціуму?
9. Наведіть аргументи, чому публіцистику називають філософією людського буття, національно-духовним обличчям народу.
10. Які причини популярності та читабельності публіцистики для сучасного читача/глядача/ слухача.
11. Охарактеризуйте основні етапи розвитку української публіцистики.

Завдання 1. Підготуйте таблицю, розділивши запропоновані ознаки, що відображають спільні / відмінні риси журналістської публіцистики та художньої публіцистики.

- Специфічність авторського мислення: а) яскраво виражене авторське я; б) авторська позиція, думка, громадянський темперамент в осмисленні злободенних питань сучасності; в) авторське вміння естетично прочитувати й осмислювати враження і факти; г) вміння осмислювати процеси і явища; д) художньо-образне мислення; е) абстрактно-логічне мислення; є) конкретно-образне мислення.
- Жанри: а) художній репортаж; б) публіцистичний роман; в) аналітична стаття й огляд; г) подорожні нотатки; д) стаття; е) фейлетон; є) нарис; ж) рецензія; з) есе.
- Художні засоби: а) відсутність художнього вимислу, характерів, сюжету; б) уникнення психологізму; в) використання факту, аргументу; г) увага на проблемі, концепції; д) використання прийомів полеміки; е) тяжіння до асоціативності, метафоричності узагальнень, філософської масштабності; є) використання риторичних фігур, тропів.

- Функції: а) оперативність інформування; б) тлумачення реальних подій і фактів; в) вираження і формування громадської думки, масової свідомості; д) управління соціальними процесами.

Ознаки журналістської публіцистики	Ознаки, притаманні обом видам публіцистики	Ознаки художньої публіцистики

Завдання 2. Поясніть, чи актуальні судження Джузеппе Мацціні (італійського політика, письменника й філософа, що зіграв важливу роль у ході першого етапу руху за національне звільнення і ліберальні реформи в XIX столітті) для національного інформаційного простору на сучасному етапі. Підтвердить свої думки прикладами.

“Поєднайте факти з принципами – і ось перед вами Всесвіт, прекрасний, плідотворний, гармонійний Всесвіт, чудо взаємозв’язку, де ніщо зі створеного не буває втрачене для людства, де світло надії кличе людину до дії... Істина міститься саме у принципах, а факти є лише символами цих принципів...”.

Завдання 3. Чи погоджуєтесь із “діагнозом” українській публіцистиці XXI століття, який поставив журналістикознавець Й. Лось: “Сфера думки занедбана”? Напишіть на цю тему есе (обсяг – 1000 знаків).

Література

1. Василик Л.Є. Світоглядна публіцистика сучасних літературно-художніх видань: концептосфера національної ідентичності. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 416 с.
2. Глушко О. К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність: монографія. Київ : Арістей, 2010. 192 с.

3. Дзюба І. Порнократи на марші і: статті, фейлетони, памфлети. Київ : Смолоскип, 2007. 96 с.
4. Здоровега В.Й. У майстерні публіциста. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1969. 178 с.
5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підруч. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів: ПАІС, 2004. 268 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk682275.pdf>
6. Калантаєвська Г.П. Історія публіцистики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2018. 238 с. Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/69209/1/Kalantaievska_publitsystyka.pdf
7. Коцюбинська М. Книга споминів. Харків: Вид-во “Акта”, 2006. 297 с.
8. Лось Й. Публіцистика і тенденції розвитку світу (львівська школа журналістики): навч. пос. Львів: ПАІС, 2008. 376 с. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/7211400/>
9. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Підручник. 5-те вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. С. 383 – 385. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailyn_Ihor/Osnovy_zhurnlistyky.pdf?PHPSESSID=c9af1c2e459083fc0fd0c4d218b2aba4
10. Погрібний А. До розуміння феномена письменницької публіцистики. *Слово і час*. 2007. № 4. С. 45 – 52. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11070/08Pogribnyy.pdf?sequence=1>
11. Погрібний А. Поклик дужого чину: статті, портрети, силуети, наближення, публіцистика. Київ: ВЦ “Просвіта”, 2009. С. 567 – 646. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pohribnyi_Anatolii/Poklyk_duzhoho_chynu_zb.pdf?PHPSESSID=rhiiergo4llpg0bl9sob92rf16
12. Погрібний А. Про наш час. Публіцистика на марші. *Літературна Україна*. 2006. 26 жовтня.
13. Погрібний А. Феномен письменницької публіцистики. Погрібний А. Літературознавчі явища і з’яви. Київ : Вид-во “Аспект-Поліграф”, 2007. С.61 – 73.
14. Приступенко Т. О., Радчик Р. В., Василенко М. К. та ін. Жанри сатиричної публіцистики. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навч. пос. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. 352 с. Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/Books/jurfax2.pdf>
15. Прохоров Е. Искусство публицистики. Москва : Сов. писатель, 1984. 360 с.

16. Хороб С.С. Публіцистика: жанр літератури чи журналістики? Режим доступу: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/1048-Article%20Text-4126-1-10-20191028.pdf>
17. Титаренко М. Феномен публіцистики: проблема дефініцій. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*, 2007. Вип.30. С.41 – 50.
18. Шлемкевич М. Новочасна потуга (Ідеї до філософії публіцистики). *Верхи життя і творчості. Промови-доповіді*. Нью-Йорк; Торонто, 1958. Т. 5. С. 109–146.

Тема 4–8. Специфіка публіцистичного твору

Питання для обговорення

1. Визначте специфіку публіцистичного образу.
2. Назвіть функції публіцистичного образу.
3. Чому словесний образ (або образний вираз) називають своєрідною комбінацією мислі й образу, уявлення і смислу?
4. Які художні тропи засоби використовуються в публіцистиці?
5. Яка відмінність деталі в журналістиці та художньої деталі в літературі?
6. Як твориться у публіцистичному творі образ-картина?
7. У чому специфіка творення художнього образу та образу публіцистичного?
8. Визначте значення автора-оповідача публіцистиці. Які завдання виконує автор?
9. Яка роль в публіцистичному творі художнього домислу? Визначте значення факту і художнього домислу в публіцистичному творі.
10. Визначте різницю між художнім домислом і вимислом.
11. У чому специфіка вираження ідеї публіцистичного твору?
12. Назвіть типи конфліктів у публіцистиці та охарактеризуйте кожен із них.
13. Визначте родові ознаки публіцистичних жанрів.
14. Визначте особливості нарису. Назвіть різновиди нарису, визначте спільне і відмінне.
15. Охарактеризуйте тематичні та мовностилістичні особливості жанру есе, замальовки.
16. Визначте особливості публіцистичної статті. Назвіть та охарактеризуйте її різновиди.
17. Назвіть та охарактеризуйте сатиричні жанри публіцистики. Визначте жанрові ознаки памфлету, фейлетону.
18. Визначити значення сатиричних жанрів публіцистики у сучасних мас-медіа.

19. Визначте художню роль мовностилістичних засобів і прийомів у публіцистичному творі.
20. Дайте визначення алюзії та ремінісценції. Визначте роль ремінісцентних образів. Наведіть приклади.

Завдання 1. На матеріалі публіцистичних текстів, надрукованих в інтернет-виданнях “Українська правда”, “Цензор.нет” довести, що головним героєм публіцистичного твору є думка, яка реалізується з допомогою суджень, умовиводів, а також образів.

Завдання 2. Навести приклади з художніх та публіцистичних творів, які б визначали специфіку творення образу.

Література	Публіцистика
Художник створює індивідуальний характер	Публіцист створює тип суспільної поведінки чи навіть соціальний тип
Художні прийоми, до яких вдається письменник, різноманітні	Художні прийоми, до яких вдається публіцист, дуже економні й лаконічні: це окремі штрихи, суттєві, характерні, властиві багатьом людям певного типу
Художник користується вимислом, створює образи героїв, яких ніколи не було і які діяли у вигаданих умовах	Авторський домисел можливий лише в межах добре відомих реальних фактів.
Художник образ зображує у вчинках, міркуваннях, діях	Публіцист у своєрідний спосіб образ описує.

Завдання 3. Виписати зі ЗМІ приклади текстів (2-3 варіанти), в яких використовуються художні прийоми. З’ясувати їхню експресивно-емоційну роль.

Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5
Метафори, символи	Епітети, порівняння	Риторичні фігури (запитання, оклики)	Алюзії, ремінісценції	Алегоричні образи, оксюморон

Завдання 4. Визначити та охарактеризувати жанр публіцистичного твору.

Група 1	“Золото скифов для Януковича, дары для Земляного Деда и три гроба для Аттилы. Что находят в Украине “серые” археологи”. https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2021/07/16/7300673/
Група 2	Печерні будинки. Що ховають у каменоломнях нащадки справжніх творців. Одеси. https://www.pravda.com.ua/articles/2021/02/19/7283894/
Група 3	Як ми любимо футбол, тримаючись за серце. https://life.pravda.com.ua/society/2021/07/8/245355/

5. Назвати художні прийоми, використані в нарисі “День, коли зник СРСР. Як троє людей поховали наддержаву” (“Українська правда”, 25 липня 2021 р.), та охарактеризувати їх експресивно-емоційну роль.

День, коли зник СРСР. Як троє людей поховали наддержаву

Початок грудня 1991 року був, мабуть, найбільшим зоряним часом для неприглядної державної дачі Вискулі в центрі білоруської частини Біловезької пущі.

Починаючи з 7-го грудня багатолюдні урядові делегації почали заповнювати зали і кабінети, збудованої ще за сталінізму держдачі.

До цього резиденцію в Біловезькій пущі використовували для зустрічей лідерів так званого Варшавського договору. Це і не дивно, до західного кордону СРСР з цього місця всього 8 кілометрів.

Але якщо раніше високі гості з'їжджалися у Вискулі, щоб обдумати, як зберегти створену Сталіним тоталітарну соціалістичну систему в Європі, то на початку грудня 1991-го питання стояло не більше не менше про поховання Союзу Радянських Соціалістичних Республік як геополітичної реальності.

Атмосфера всередині переповненої резиденції панувала дуже напружена.

Лідери трьох новостворених держав, які колись були "засновниками" Радянського Союзу, зібрались у Білорусі на правах глав незалежних держав.

Але далеко в Москві у своєму кабінеті лютував легітимний на той час перший президент СРСР Михайло Горбачов, чиї повноваження ніхто не скасовував. Хоч би і повноваження верховного головнокомандувача.

А що буде, якщо добродушний Михайло Сергійович візьме і накаже військам захопити, а то й ліквідувати, учасників Біловезької зустрічі? Посадити главу Казахстану Назарбаєва в Москві і не пустити його в Вискулі Горбачов же зміг. А раптом він пішов би й далі?

Таку можливість чітко розуміли і обдумували президент Росії Борис Єльцин, щойно обраний перший президент України Леонід Кравчук і особливо глава Білоруської Верховної Ради Станіслав Шушкевич, який перших двох і зібрав у себе.

Але чи була у лідерів трьох держав інша альтернатива, крім як визнати смерть Радянського Союзу і спробувати знайти якусь іншу інтеграційну структуру, яка утримала формально незалежні республіки в рамках спільної політико-економічної єдності?

Завдання 6. Навести приклади (3-4) алузій та ремінісценцій, використаних у засобах масової інформації, рекламних постерах, та охарактеризувати їх емоційно-експресивну роль.

Задання 7. Проаналізувати публіцистичний доробок журналіста (на вибір) чи публіцистику інтернет-видання, газети, журналу (на вибір) щодо частотності використання певного виду конфліктів.

Завдання 8. Виокремити в тексті (Газета “День” // <https://day.kyiv.ua/uk>) елементи іронії, сарказму та інші форми комічного трактування фактів і явищ, визначити їх художньо-образну роль.

Незакінчений репортаж Сергія Набоки

ЯК СТАЮТЬ ПОЛІТВ’ЯЗНЯМИ

“Мені було років 14, коли я зрозумів, що в історії, політиці й економіці все далеко не так, як нам хотіли втлумачити у школі. Останній удар, що вибив із голови всю компропаганду, був 1972 року, коли ми втрьох з однокласниками пішли до пам’ятника Шевченкові на 22 травня. Там хапали людей, котрі співали українських пісень, друга забрали тільки за те, що він був в українській вишиванці.

Після армії, наприкінці 1970-х, у якийсь момент я перейшов ту межу, до якої можна було ще сидіти на кухні, напиватися, розповідати анекдоти та критикувати владу. Було створено невелику групу, яка назвала себе “Київським демократичним клубом”. Ми проводили всілякі філософські та політичні семінари, усвідомлюючи, чим це все може

закінчитися. На початку 1981 року ми випустили листівки про те, що 12 січня — це День українського політв'язня.

Нас, чотирьох, тоді посадили: Леоніда Мілявського, Інну Чернявську, Ларису Лохвицьку та мене.

Упаяли нам “наклеп”, який нібито підриває або чорнить радянський лад. Це був дуже цікавий життєвий досвід, про який я не шкодую.

ШЛЯХ ДО ЖУРНАЛІСТИКИ

Вийшовши на волю 1984 року, працював дворником у Лаврі, звідки мене вигнали “за надмірну релігійність” (!). Влаштувався до бібліотеки Київського трамвайно-тролейбусного управління. Хтось із КДБ зателефонував директору клубу КТТУ, і мене попросили піти “по-хорошому”. З наступного місця роботи мене викинули через три дні, влаштувався вантажником в гастроном і т. ін. Але після 1986 року я вже займався своєю “злочинною” діяльністю відкрито. “Хвости” за мною ходили так само відкрито. Але часи змінилися, й уже 1987 року ми створили Український культурологічний клуб, який став першим громадським об’єднанням, непідконтрольним державі.

Після звільнення Чорновіл почав відновлювати “Український вісник”, організовувати “Українську Гельсінську спілку”, наш Український культурологічний клуб увійшов до її складу, а я став одним із членів керівництва.

Коли виникла Українська республіканська партія, я почав відходити від політичної діяльності, тому що зрозумів: я журналіст, а не політик”.

Завдання 9. У запропонованому публіцистичному творі визначити ознаки есе.

...Милий мій янголе, ти знаєш найпалкіші мої таємниці та захищаєш найдрібнішу часточку моєї душі. Один порух твоїх зіниць і збудеться будь-яка мрія .Щодня випускаєш віру з клітки, віру в себе. Знову здіймаюся увись. Колись досягну найвищої вершини. Боюся цього піку життя, який і є смертю – стрімким польотом у прірву, щоб знову долати жадані вершини – це і є вічністю. Щодня випускаєш надію, що зранку зійде сонце не тільки на небі, але і в душі, особливо, у серці. Блаженна надія у пошуках щастя. А ти знаєш його в обличчя, тільки не говориш мені про це – зберігаєш таємницю Рідше випускаєш любов, а вона і є життям і, одночасно, смертю. Вона поєднує правду і брехню, відчай та насолоду. Продовжує мою кров на Землі, даруючи вічність. Дарує бажання народжуватися знову, перетворюючи мене у безкінечність. Вона полонить всі мої мрії та бажання, підкорює їх і, одночасно, дарує відчуття блаженства, тільки опинишся в її рабстві. А далі два виходи: світло та пільма. На жаль, не тільки мені

вибирати. Милий мій ангеле, ти знаєш найпотаємніші мої секрети. Ти знаєш найпалкішу мою мрію, то здійсни її...

Завдання 10. Написати подорожній нарис про ті місця, в яких ви побували, про те, що ви помітили, чим ви захоплювались, що вас порадувало чи засмутило. Дайте їм заголовок. Проілюструйте свої записи малюнками, фотографіями, схемою маршруту, картою подорожі.

Література

1. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник. Київ : Либідь, 2001. 488 с.
2. Галич В.М. Поетика публіцистичного тексту (на матеріалі творчості Олеся Гончара): навч. пос. Київ : Шлях, 2006. 200 с.
3. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю.І. та ін. Літературознавчий словник–довідник. Київ : ВЦ “Академія”, 1997. 752 с.
4. Желіховська Н. С., Різун В. В. Сучасна українська публіцистика: теорія і практика : навчальний посібник. Київ: РИДЖИ, 2015. 128 с.
5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підруч. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів: ПАІС, 2004. С. 218 – 255. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk682275.pdf>
6. Капелюшний А.О. Виникнення і розвиток української радянської сатиричної публіцистики. Київ : НМК ВО, 1990. 136 с.
7. Капелюшний А.О. Сатиричний журнал “Червоний перець”. Львів : Вища школа, 1986. 144 с.
8. Кузнецова О. Д. Аргументація в публіцистиці. Львів : Ред.-вид. відділ Львів. ун-ту, 2002. 130 с.
9. Кузнецова О. Засоби і форми сатири та гумору в українській пресі. Львів : Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. 250 с.
10. Лось Й. Публіцистика і тенденції розвитку світу (львівська школа журналістики): навч. пос. Львів: ПАІС, 2008. 376 с. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/7211400/>
11. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Підручник. 5-те вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. С. 367 – 385. Режим доступу:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailyn_Ihor/Osnovy_zhurnlistyky.pdf?PHPSESSID=c9af1c2e459083fc0fd0c4d218b2aba4

12. Нестер З. М. Поетика памфлету. Київ : Наукова думка, 1973. 238 с.
13. Погрібний А. До розуміння феномена письменницької публіцистики. *Слово і час*. 2007. № 4. С. 45 – 52. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11070/08-Pogribnyy.pdf?sequence=1>
14. Погрібний А. Поклик дужого чину: статті, портрети, силуети, наближення, публіцистика. Київ : ВЦ “Просвіта”, 2009. С. 567 – 646. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pohribnyi_Anatolii/Poklyk_duzhoho_chynu_zb.pdf?PHPSESSID=rhiiergo4llpg0bl9sob92rf16
15. Приступенко Т. О., Радчик Р. В., Василенко М. К. та ін. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2012. С.202 – 236. Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/Books/jurfax2.pdf>
16. Святовец В.Ф. Художня деталь і подробиця у творчому процесі: Навч. посібник. Київ : РВЦ “Київський університет”, 1997. 49 с.
17. Соловійова Ю. Специфіка жанрових форм публіцистичних текстів письменників: державотворчий аспект. Режим доступу: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16147/soloviova.pdf>
18. Ткаченко А.О. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): Підручник для гуманітаріїв. Київ : Правда Ярославичів, 1997. 448 с.

Тема 8-9. Елементи публіцистичності в давньоруській літературі

Питання для обговорення

1. Чи можна спостерігати елементи публіцистичності в усному вигляді в давньоруський період. Назвіть ці елементи та аргументуйте свою думку.
2. Які мотиви звучать у виступах скоморохів, у мовленні оповісників міських новин чи князівської волі?
3. Які елементи публіцистичності наявні у літературі періоду Київської Русі?
4. Визначте значення автора-оповідача у давньоруській літературі.
5. Поясніть думку публіциста-критика С. Єфремова, який наголошував, що давньоруські тексти стояли вище від шаблонів християнської науки, дихали живим

духом народного життя – непідробним обуренням і гнівом проти вад суспільного ладу.

6. Назвіть відомі вам твори паломницького жанру. Визначте їх жанрові особливості.
7. Поясніть значення паломницької літератури та назвіть публіцистичні елементи текстах цього жанру.
8. Назвіть публіцистичні елементи в “Повісті минулих літ”, “Повчанні Володимира Мономаха”, “Слові о полку Ігоревім”.
9. Дайте визначення жанру літопису, з’ясуйте основні характеристики. Які ідеї звучать у тексті Київського і Галицько-Волинського літописів?
10. Що є спільним / відмінним для паломницької літератури давньоруського періоду та сучасним жанром подорожнього нариса? Наведіть приклади.

Завдання 1. Виписати з тексту “Поученіє” Володимира Мономаха художні засоби (епітети, порівняння, метафори; прислів’я, приказки), визначити їх емоційно-експресивну роль.

Група 1	Група 2
Покірнії ж успадкують землю і насолоджуватимуться багатилим світом. Наглядає грішний за праведним і скрегоче на нього зубами своїми. Господь же посміється з нього і провидить, коли прийде день його [останній]. Оружжя добули грішники, напинають лук свій, щоб підстрелити убогого і нужденного, вразить справедливих серцем. Оружжя їх не вразить власне серце, а луки їхні зламаються. Лучче малість праведних, аніж великі багатства грішних. Бо сила грішних зламається, а праведних зміцнює Господь.	А найголовніше – убогих не забувайте, а скільки можете по змозі годуйте і подайте [милостиню] сироті, і вдовицю оправдуйте самі, а не давайте сильним погубити людину. Ні правого, ні винуватого не вбивайте і не веліть убивати його. Якщо навіть заслуговуватиме смерті, і то не погубляйте жодного християнина. Слово мовлячи, і про погане, і про добре, не клянїться Богом і не хрестіться, бо в тому нема тобі ніякої потреби. Якщо ж ви будете клятву давати братам чи будь-кому, то провірте серце своє і, на чому можете устоять, у тому і клянїться, а, поклявшись, дотримуйтесь, аби, порушивши [клятву], не погубили душі своєї.

Завдання 2. Виписати з тексту “Життя й ходіння Данила, руської землі гумена” описи флори і фауни, які побачив автор під час подорожі. З’ясувати, за допомогою яких художніх засобів виражено суб’єктивне авторське враження.

Завдання 3. Схарактеризувати образ ідеального князя, якого зображає автор Київського літопису.

У тім же поході розболівся Володимир Глібович недугою тяжкою, од якої він і скончався. І принесли його в город його Переяславль на носилицях, і тут преставився він, місяця квітня у вісімнадцятий день, і покладений був у церкві святого Михайла, і плакали по ньому всі переяславці. Він бо любив дружину, і золота не збирав, майна не жалів, а давав дружині; був же він князь доблесний і сильний у бою, і мужністю кріпкою відзначався, і всякими доброчесностями [був] сповнений. За ним же Україна багато потужила.

Завдання 4. Визначити актуальні та суспільно значущі ідеї, які звучать у “Слові о полку Ігоревім”.

Група 1	Група 2
О, стогнати тобі, рідна земля, Колишні прийшла аж згадуючи І князів давно минулих років! Старого Володимира вже немає. Був він хоробрий і ніяка сила До Києва б його не прибила. Хто ж стяги стародавні зберігає? Ці – Рюрик носить, ті – Давид. Але не разом їхні прапори плещуть, Порізно співають їх копія і блешут.	О сини, не чекав я зла такого, Загибель юність ви свою, На ворога не вчасно напали, Не з великої честю в бою ворожу кров на землю проливали. Ваше серце в кованій броні загартувалося в буйстві самочинне. Що ж ви, діти, натворили мені І моїм срібним сивині? Де мій брат, мій грізний Ярослав, Де його чернігівські слуги? Де Татраї, жителі дібров, топчаками, ольберами і ревугами? А адже був час – без щитів. Вихопивши ножі з халяви. Йшли вони на полчища ворогів, Щоб помститися за наші попелища. Ось де слави прадідівської грім!

І мовив Ігор: “Браття і дружино! Забитим краще бути, ніж полоненим. Тож сядьмо, браття русичі, на коней, Щоб глянуть на великий синій Дон!..” Й таку незборну Ігор мав жадобу дістатись Дону, спробувати Дону, що геть йому знамення заступила. “Бажаю, – мовив, – списа поламати край поля Половецького із вами, хоробрі, мужні русичі! Загину або шоломом Дону зачерпну!”	На вічний спокій в Києві святому... був смутний час. Насіяв князь Олег чимало лиха, й вирости роздори, і згинуло незлічено добра народу руського – Даждьбожого онука. В крамолах, в міжусобицях лягло людей немало. Рідко орачі, йдучи за плугом, голос подавали. Зате ворони каркали щодня на трупах, непохованих у полі...
--	---

Завдання 5. Визначити художні засоби “Слова о полку Ігоревім” та визначити їх емоційно-експресивну роль.

О Руська земле! Ти іще не раз з ітхнеш печально, з тугою згадавши годину давню й велетів князів! Було, старого князя Володимира до Києва нічим не прикуєш... І нині встали Рюрикові стяги, й Давидові розпрямились хорогви; та в різні боки мають ті знамена... Списи ж співають, браття, на Дону!

Завдання 6. Охарактеризувати образ автора у “Слові о полку Ігоревім”. Підтвердити свої думки цитатами з тексту. Назвати засоби адресації, які автор використовує з метою посилення комунікативної мети.

Чи не гоже було б нам, браття,
 Розпочати давніми словами
 Скорбну повість про Ігорів похід,
 Ігоря Святославовича?
 А зачати нам отую пісню
 По сьогоднішніх бувальщинах,
 Не по намислу Бояновім,
 Боян-бо наш віщий,
 Як хотів кому пісню творити,
 Розтікався мислю по дереву,
 Сірим вовком по землі,
 Сизим орлом попід хмарами.
 Спогадає перших днів усобиці –

Випускає він десять соколів
А на зграю лебединую:
Котру сокіл доганяє,
Та перша і пісню зачинає –
Чи старому князю Ярославові,
Чи Мстиславові хороброму,
Що зарізав Редедю
Перед полками касозькими,
А чи красному Роману Святославовичу.
Боян же, браття, не десять соколів
Напускав на зграю лебединую, –
Накладав він на живі струни
Віщі персти свої,
І самі вони славу князям рокотали.

Завдання 7. З'ясувати публіцистичний зміст слів із легенди про євшан-зілля в Галицько-Волинському літописі: “Да лучче єсть на своїй землі кістьми лягти, аніж на чужій славному бути”.

Література

1. Андруцька Я.В. “Слово про закон і благодать” митрополита Іларіона як уособлення історичного буття людства. Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/vdufsp_2012_20_22_10.pdf
2. Білоус П.В. Паломницький жанр в історії української літератури. Житомир, 1997. 160 с.
3. Дмитрієнко І.В. Іларіон Київський – видатний представник філософсько-правового світогляду київських книжників. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2013/Philosophia/2_131001.doc.htm
4. Єфремов С.В. Давньоруські книжники. Київ: Оракул, 2012. 748 с.
5. Єфремов С. Історія українського письменства. Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Istoriia_ukrainskoho_pysmenstva.pdf

6. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підруч. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів: ПАІС, 2004. 268 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk682275.pdf>
7. Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX – XV ст.: У 2 кн. Київ: Аконіт, 2002. Кн. 1. 800 с. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0008042
8. Калантаєвська Г.П. Історія публіцистики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2018. 238 с. Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/69209/1/Kalantaievska_publitsystyka.pdf
9. Лось Й. Публіцистика і тенденції розвитку світу (львівська школа журналістики) : навч. пос. Львів: ПАІС, 2008. 376 с. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/7211400/>
10. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Підручник. 5-те вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. С. 383 – 385. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailyn_Ihor/Osnovy_zhurnlistyky.pdf?PHPSESSID=c9af1c2e459083fc0fd0c4d218b2aba4
11. Погрібний А. До розуміння феномена письменницької публіцистики. *Слово і час*. 2007. № 4. С.45 – 52. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11070/08-Pogribnyy.pdf?sequence=1>
12. Приступенко Т. О., Радчик Р. В., Василенко М. К. та ін. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. С. 202 – 223. Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/Books/jurfax2.pdf>
13. Сліпущко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X– XIII століття). Київ: Аконіт, 2002. 400 с.
14. Хороб С.С. Публіцистика: жанр літератури чи журналістики? Режим доступу: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/1048-Article%20Text-4126-1-10-20191028.pdf>
15. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Феміна: Тернопіль, 1994. 480 с.

Тема 10-12. Полемічна література як своєрідна публіцистика

Питання для обговорення

1. Дати характеристику полемічній літературі як своєрідній публіцистиці: причини виникнення, специфіка розвитку на українських теренах.
2. Назвати найхарактерніші особливості стилю полемічної літератури: основні ідеї та проблеми, їх актуальність та значення для сьогодення.
3. Визначити основні проблеми полемічних творів Івана Вишенського.
4. Назвати козацькі літописи, визначити жанрові особливості літопису.
5. Пояснити, чому І.Франко вважав, що козацькі літописи створили “грандіозну конструкцію Хмельниччини”.
6. Охарактеризувати образ автора козацького літопису.
7. Назвати тему, проблематику та громадянський пафос “Літопис Самовидця”.
8. Назвати проблематику “Історії Русів”. З’ясувати, які загальнонаціональні інтереси відстоював автор.
9. Визначити, яку характеристику подає автор “Історії Русів” козацьким ватажкам: Богдану Хмельницькому та Іванові Мазепі.
10. Розкрити історію такого феноменального явища в українському студентстві ХУІІ-ХУІІІ століть як “мандрівні дяки”.
11. Назвіть передумови виникнення полемічної прози.
12. З’ясуйте історико-соціальний підтекст соціальної сатири мандрівних дяків.
13. Назвати твори, які належать до жанру соціально-політичної сатири. Визначте основні мотиви цих творів.

Завдання 1. Заповнити таблицю, вказавши основних українських полемістів та їхні твори.

Полемісти	Полемічні твори

Завдання 2. Серед переліку обрати публіцистичні елементи, притаманні літописним творам:

- яскраво виражене авторське “я”;
- хронікальність у викладі історичних подій;
- відносно правдиве відображення загальної панорами історичних подій;
- безпристрасна форма викладу;
- аргументація та пояснення подій;
- використання алегорії;
- зображення уявних героїв, їхньої поведінки та вчинків;
- вміння осмислювати процеси і явища;
- художній вимисел, вигадані характери, сюжет;
- економні й лаконічні художні прийоми.

Завдання 3. Визначити проблему, яку ставить автор у “Літописі Самовидця”, характеризуючи образ гетьмана Івана Самойловича.

Той же попович зразу барзо покорним і до людей ласкавим був, але, як юж розбагатів, барзо гордий став, не тільки на козаков, але і на стан духовний. Прийшовши до нього, старшина козацькая мусила стояти, ніхто не сидів, і до двора жеби не йшов з жадною палицею; также і духовенство, священіці, хочай би який значний, мусив стояти [з] непокритою головою. А у церкві нікгда не йшов дари брати, але священік до нього ношував. Также і сини його чинили. І єжели где-кольвек виїздив, любо на польовання, жеби нікгда священіка не побачив – то собі за нещастя мів, а будучи сам поповичем. Із великою помпою їздив – без карети і за місто не поїхав, ані сам, ані синове його, і у войську усе в кареті. Так великую пиху міли, которая в жадном сенатору не живет. А здирства вшелякими способами вимишляли, так сам гетьман, як і синове його, зостаючи полковниками: аренди, стадії великії, затягував людей кормленієм – барзо на людей трудность великая була од великих вимислов, не могл насититися скарбами.

Завдання 4. Охарактеризувати методи і засоби боротьби за владу, описані в “Літописі Самовидця”. Яку проблему ставить автор, розповідаючи про “чорну раду” та перемогу кошового Запорізької Січі Івана Брюховецького? Чи не є ця проблема актуальною для сучасного українського суспільства?

Року 1663. Зараз по весні заводиться на нове лихо, чого за інших гетьманів не бувало, тобто чорна рада. І відразу ж до хитрощів удається Брюховецький і докучає його царській величності, благаючи про ту раду, аби кого зволив царська величність на ту раду прислати. Отож на жадання запорожців і тих полків, що прив'язались до Брюховецького, висилає його царська величність князя Великогагіна і стольника Кирила Юсифовича Хлопова. Дізнавшись про те, що вони вже вирушили в дорогу, Брюховецький мерщій, вийшовши з Гадяча, простує до Батурина, переймаючи тих посланців від його царської величності, а своїх розсилає по всіх полках із листами, щоб усе поспільство стягалося під Ніжин на раду. На ті листи жваво відгукнувшись, вирушило з дому не тільки козацтво, а й усе поспільство купами, а не полками. А гетьман Сомко, козаків значних з полковниками зібравши, прибув під Ніжин, де і полковник ніжинський увесь полк свій скупчив зі всього Сівера, бо то один полк був на Стародубчині. Але те збирання Сомкове нінащо обернулося, оскільки вже Брюховецький ліпшу ласку мав у запорожців та в його царської величності, чому посприям єпископ Мефтодій, котрого Брюховецький задобрив подарунками та обіцянками різними, як то і звикли люди дарами чинити (...).

Гетьман Брюховецький, одержавши цілковите гетьманство, випровадив більше ста послів до царської величності, дякуючи за уряд гетьманства, яке одержав, а Сомка з його полковниками, що сиділи в ніжинському замку, звинуватив у недоброзичливості до царської величності, чого насправді не було. Також і єпископ Мефтодій від себе передав з послами прохання протопопу, намагаючись погубити ув'язнених. Повіривши цьому, царська величність віддав їх на суд військовий, внаслідок чого одних стратили, а інших залишили в живих, спровадивши на заслання в Москву (...)

Завдання 5. Проаналізувати уривок з “Історії Русів” та визначити, чому автор вважав підписану угоду гетьмана Богдана Хмельницького з московським царем “найгіркішою пілюлею, що приправила його навіть до смерті”.

Цар Олексій Михайлович, по обережності своїй не відписавши нічого до Хмельницького, прислав до нього Князя Василя Васильовича Бутурліна разом з Гуляницьким і через них подякував Хмельницькому вельми приязно за його таку велику пильність до нього, Царя, та його держави, єдиновірної та єдиноплемінної з народом Малоросійським, переказав при тому на словах, що його народ, зазнавши лихої руїни та втрат під час міжцарствування і незвичайних воєн, а сама Держава, будучи не

раз потрясена в самій її основі і встановившись трохи з великими поступками заздрісним і віроломним сусідам, не в змозі ще пуститися на нові невідомі війни без надійних союзників і друзів. Але коли б він, Хмельницький, з народом Малоросійським поєднався навіки з Царством його Московським, то тоді б мали б з ним вчинки надійні для загальної користі. Про що радить йому подумати і Цареві щиросеречно відкритися; він же зі свого боку обіцяє і обнадіює честю і совістю Християнською і Царською прийняти їх, яко своїх кривних, і встановити все згідно з угодою і звичаєм народу і думних людей. **Гетьман Хмельницький хоч як не таємно вчиняв з Царем свої зносини, одначе вони були йому згодом найгіркішою пілюлею, що приправила його навіть до смерті (...)**

На адресу Хмельницького Цар Олексій Михайлович прислав до нього Боярина Василя Васильовича Бутурліна, свого Радника, і з ним інших двох думних Бояр, і через них наказав і писав Цар до Хмельницького таке: “Високомочному і славному Малоросійському і Козацькому Гетьманові Зіновію Михайловичу Хмельницькому наше Царське і шанобливе слово. Звісткою Вашою про ворожі помисли сусідніх Держав і добрими супроти них порадами ми вельми задоволені і вдячні Вам, предостойний Гетьмане, а війська наші давно стоять на границях своїх в доброму порядку і благонадійності; а виступати їм за границю без доброго приятеля і надійного помічника сумнівно. А коли б Ти, Гетьманушка, зволив з нами поєднатись, то всі б сумніви геть, і ми б доручили Вам всю свою армію як людині розумній і воїну славному. А що Ти пишеш про угоди та обов'язки, то ми готові все виконати вірою і правдою, як закон Християнський і совість повелівають. Одначе, щоб надалі не було різнодум'я і вагань з обох сторін, то добре б поєднатись і укріпитись нам на вічні часи, як єдиновірним і єдинокровним, і щоб вороги наші не насміхалися з нас; а угоди про те і статуту суть права старі Малоросійські і Козацькі, котрі ми за ними укріпимо і підпишем за себе і наслідників наших, і не будуть вони порушувані вічно. А що ти вигадася на краще з нашими Боярами і своїми думними людьми, ми на теє будемо згодні. А як швидко згоду затвердимо, то і війська виправимо на неприятелів, а між себе воювати борони нас, Господи! Сам диявол хіба на те поступити може, а нам, православним, і мислити про таке злеє діло, далебі, грішно; а дума наша є і буде, аби захистити й охоронити народ православний од ворога і месника, чого ми і од Вас прагнемо; і бачить Бог, що в правді та істині і під святою порукою поєднатися вічно з Вами і народом Вашим бажаємо і Вам про теє з пошануванням пишемо”.

Завдання 6. Заповніть таблицю, визначити художні засоби, використані невідомим автором в “Історії Русів”.

Риторичне запитання	
Прислів'я	
Метафора	
Епітети	
Приказка	

А) Поляки, поважаючи хоробрість і заслуги Сагайдачного, не сміли при ньому явно чинити в Малоросії свого зухвальства, та й сама улюблена їхня Унія трохи притихла і охолола;

Б) Яка винагорода лежить за кров народу руського, пролиту від гетьмана Наливайка до сьогоднішнього дня, і пролиту великими потоками за те єдине, що шукав він свободи чи ліпшого дня у власній землі своїй і мав щодо того замисли, властиві всьому людству?;

В) Ось з того і вийшла відома приповідка народна: “Женитися не страшно, а страшно єднати попа”;

Г) В ту лиху для Малоросії пору, коли все в ній дихало злобою, помстою і розпукою, народилося нове зло, начеб самим пеклом влаштоване на погубу людську;

Д) І єдино через обмови та наклепи злобного улюбленця, Меншикова, зневажено, зганьблено і переслідувано; а втрати їхні, руйнації і спустошення, двома арміями спричинені і майже незліченні, zostалися без жодної винагороди й пошанування; словом сказати: “Віддали їм злая за благая і ненавистю за любов”;

Е) Гетьман Хмельницький, чуючи близьку кончину свою, скликав у Чигирин урядників од війська і урядів і товариство з найзначнішими Козаками і їм, зібраним до нього в домі, оголосив стан справ нації і всі тогочасні міністерські обставини. (...) завершив тим, що він, відчуючи близьку смерть свою, з жалем сердечним і скрухою душевною залишає їх напризволяще і радить їм не занепадати, в разі потреби, на мужності і подвигах військових, тримаючись завше одностайної згоди і братерської дружби, без чого ніяке царство і ніяке суспільство стояти не може.

Завдання 7. Назвати засоби впливу на публіку для доведення правоти, використані в полемічному трактаті Милентія Смотрицького.

Група 1	Група 2
Біда ж убогим овечкам, що таких пастирів мають! Біда тим, хто йде вслід за такими поводитирами, котрі, самі сліпими будучи, їх у ту ж юдоль прірви зіпхнути силкуються! Біда і вам, з чийого недбальства вони в храм божий увійшли!	Може, хтось мені скаже, що не мав я поважної причини до мандрівки на Схід, що нічого не примушувало до такої важкої дороги ні мене, ні церкви руської. Хто невідкладної потреби в тім не бачить, той світла мисленого сонця не бачить, як той кріт не бачить справжнього сонця.

Завдання 8. Визначити засоби іронії та гумору в поезії Д.Братковського.

Пан з паном здуру вели диспут довгий,
 Сміливо мудрий втрутився убогий:
 “Не тєє, пане, у вас сперечання!” –
 Пан йому в зуби – задав так питання.
 Не смів убогий розвивать проблему,
 Не зумів з паном вести далі тему.
 Тож раджу, цапе, не переч ти вовку,
 Бо хвоста вирве – кинешся до сховку.

Література

1. Архієпископ Ігор (Ісіченко). Сатиричне віршування. Режим доступу: <https://sites.google.com/site/abpihorisichenko/kursi-lekcij/istoria-ukraienskoie-literaturi-hvii-xviii-st/lekcia-09-gumoristicne-virsuvanna>
2. Білоус П.В. Історія української літератури XI – XVIII ст. Київ: Академія, 2009. 424 с.
3. Бурлака Д. Модель образу правителя в “Історії Русів”. Режим доступу: <http://dspace.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/010-21.pdf>
4. Возняк М. С. Історія української літератури. Львів: Світ, 1994. 560 с.
5. Давня українська література. Ізборник. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/links/inoldlit.htm>

6. Дзира Я.І. Літопис Самовидця Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 208 с.
Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Litopis_Samovidtsya
7. Єфремов С. Історія українського письменства. Режим доступу:
file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Istoriia_ukrainskoho_pysmenstva.pdf
8. Зайдлер Н.В. Правобережна Україна періоду руїни в художньому осмисленні авторів козацьких літописів. *Вісник Запорізького національного університету. Філол. науки.* 2008. №2. С.83 – 90. Режим доступу:
http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/fil_2008_1_2/2008-26-06/ziedler.pdf
9. Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX – XV ст.: У 2 кн. Київ: Аконіт, 2002. Кн. 1. 800 с. Режим доступу:
http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0008042
10. Історія Русів. Пер. І.Драча; вступ. ст. В.Шевчука. Київ: Рад. письменник, 1991. 318 с.
11. Колесник І.І. Барокова історична повість: козацькі літописи. Українська історіографія (XVIII– початок XX століття). Київ: Генеза, 2000. С.161 – 174.
12. Наєнко М. Художня література України. Ч. 1 Від міфів до реальності. Київ: Просвіта, 2205. 659 с.
13. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. Київ: Либідь, 1995. Т. 2: Від середини XVII століття до 1923 року. 608 с.
14. Поплавська Н. М. Полемісти. Риторика. Переконування (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI – початку XVII ст.). Тернопіль: ТНПУ, 2007. 379 с.
15. Сліпущко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X – XIII століття). Київ: Аконіт, 2002. 400 с.
16. Соболев В.О. Літопис Самійла Величка як явище українського літературного бароко. Режим доступу:
file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Pl_1996_3_4.pdf

17. Стецюк К.І. Літопис Самовидця – визначна пам'ятка української історичної літератури другої половини XVII ст. *Український історичний журнал*. 1964. № 2. С. 58 – 64.
18. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Феміна: Тернопіль, 1994. 480 с.

Тема 13. Формування української журналістики

Питання для обговорення

1. Подати визначення сучасне визначення українська преса та пояснити розуміння терміну в історичному контексті.
2. Назвати об'єкт історії української преси та охарактеризувати початки її становлення.
3. Пояснити, чому українська преса почала свій розвиток значно пізніше європейської, а саме: в другій половині XVIII ст.
4. Назвати перші українські пресові видання, що виходили на Галичині та в Російській імперії на початку XIX століття. Хто в основному (за професійною діяльністю) був першими видавцем / редактором?
5. Пояснити, чому українська національна преса в Російській імперії на початку свого становлення була лише “російськомовною”.
6. Назвати проблеми, що піднімалися в перших на українських землях щоденних газетах.
7. Визначити роль української преси для розвитку національного відродження першої половини XIX століття.

Завдання 1. Доповнити думку:

- журнал ... вийшов із професорських кіл Харківського університету і був представником першої течії в молодій українській журналістиці;
- на Наддніпрянщині вся преса спочатку виходить мовою;
- перша газета в Україні, що про неї маємо відомості, видавалася у
- перша газета в Україні з'явилася ... року;
- “Украинскій Вестник” виходив у місті ...;
- тижневик “Вѣстник Южной Россіи”, літературно-науковий часопис “Ареопаг”, наукові часописи “Записки Императорского Общества Сельского Хозяйства

Южной России”, “Записки Одесского Общества Истории и Древностей Российских” виходили у місті ...;

- в історії наддніпрянської преси хронологічно на першому місці стоїть місто ... , на другому – місто ..., на третьому – місто ...;
- після розпорядження російського центрального уряду в Києві, Катеринославі, Кам’янці-Подільському, Житомирі, Полтаві, Сімферополі, Харкові, Одесі, Чернігові виходив урядовий орган ...;
- головний зміст цього часопису “Харьковский Демокрит” складали матеріали з ..., ..., ... України.
- на сторінках часопису ... друкувалися перші твори П.Гулака-Артемовського і Г.Квітки-Основ’яненка;
- заснована в 1811 року “Львівська Газета” виходила двома мовами: ... і ...;
- альманах “Зоря” переробленим вийшов у Будапешті під назвою ...;
- перший часопис українською мовою в Галичині ... почав виходити ... року;
- альманах “Ластівка” видавав ...;
- чи виходили на Буковині газети українською мовою: так / ні;
- був першим редактором “Украинского Журнала”.

Завдання 2. Ділова гра “Редакція газети»: створити редакцію газети (запропонувати концепцію видання, проблематику, основні рубрики, схематично зобразити верстку газети), яка виходила на Наддніпрянщині на початку XIX століття.

Група 1	Група 2	Група 3	Група 4
часопис “Украинский Вестник”	газета “Киевскія Объявления”	альманах “Ластовка”	альманах “Русалка Дністровая”

Звернути увагу! Верстка – це процес формування сторінок (смуг) видання шляхом компонування текстових і графічних елементів.

Завдання 3. Підготувати відеопрезентацію про тематику та проблематику одного з літературно-мистецьких видань.

Група 1	Група 2
Наддніпрянської України	Галичини

Завдання 4. Підготувати міні інтерв'ю (ретроспекцію) з редакторами видань.

Група 1	Група 2	Група 3
редактором “Українського Журнала” П.Гулаком- Артемовським	редактором “Українського вестника” Г.Квіткою- Оснoв’яненком	редактором “Харьковського Демокрита” В.Масловичем

Література

1. Андрійчук М. Генеза книгодрукування на теренах України: інформаційна ситуація у вітчизняній історіографії ХХ ст. *Книгознавство*. 2005. № 2. С. 134 – 146.
2. Бідзіля Ю. Преса Закарпаття ХІХ–ХХ ст.: посіб. для журналістів. Ужгород: Ліра, 2001. 80 с.
3. Владимиров В. Історія української журналістики (1917–1991): навч. пос. Київ: Вид-во МАУП, 2007. 174 с.
4. Животко А. П. Історія української преси. Київ: Наша культура і наука, 1999. 368 с.
Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-95575-3-4/966-95575-3-4.pdf>
5. Історія української преси : хрестоматія. Київ: Наша культура і наука, 2001. 352 с
6. Наріжний С. Українська преса. Ізборник. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/cultur/cult10.htm>
7. Кость С. Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: структура, проблематика. Книга перша. Львів, 2010. 264 с.
8. Михайлин І. Історія української журналістики. Період становлення: від журналістики в Україні до української журналістики. Харків: Прапор, 2004. 320 с.
9. Палієнко М. Історія зарубіжної та української журналістики : методичний комплекс. Київ: ВПЦ НаУКМА, 2003. 70 с .
10. Різун В. Нарис з історії та теорії українського журналістикознавства. Київ: Поділля, 2005. 232 с.
11. Срібняк І. Історія журналістики (ХVІІ-ХХ ст.): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ВПЦ НаУКМА, ВД “Києво-Могилянська академія”, 2013. 304 с.
12. Тимошик М. Історія видавничої справи: підручник. Київ: Наша культура і наука, 2007. 496 с.

13. Тимошик М. Переосмислити історію виникнення українського друкованого слова. *Вісник Книжкової палати*. 2002. № 7. С. 35 – 37.

Тема 14–15. Становлення української літератури I половини XIX століття

Питання для обговорення

1. Назвати причини, специфіку розвитку та досягнення українського національного відродження початку XIX століття.
2. Назвати основні теми публіцистичних виступів письменників першої половини XIX століття.
3. Назвати завдання, які, на думку Г. Квітки-Основ'яненка (“Мемуары Евстратия Мякушкина”), повинен ставити перед собою порядний письменник?
4. Визначити основну проблему статті П. Куліша “Об отношении малороссийской словесности к общерусской”. Творчість яких українських письменників стає основою аргументації автора щодо значення рідної мови та права українців на письменство рідною мовою.
5. Назвати праці П. Куліша про міську цивілізацію і переваги хуторянської культури. Чи згодні ви з авторською думкою: “...Треба перше двори й хати повимітувати та тоді й до більшого діла братись. А то тут нас сміттям і всяким гноєм закидано, а нам, забувши про свою бідолашну господу, слідом за чужоземцем бігти!..”.
6. З'ясувати позицію М.Костомарова про міжнаціональні відносини, висловлену у статті “Иудеям”. Чи актуальні ці думки в сучасних умовах розвитку України та в ситуації глобалізації світу? Наведіть аргументи.
7. Назвати аргументи, які М.Костомаров наводить у статті “Две русские народности” для підтвердження думки про українців і росіян як абсолютно різні нації.
8. Визначити публіцистичну цінність “Журналу” Тараса Шевченка.

Завдання 1. Усно прокоментуйте уривок із публіцистичної праці Г.Квітки-Основ'яненка “Письмо к издателям “Русского вестника”. Визначте творче кредо автора та підтвердіть прикладами з його творчості.

Пишу, не веря похвалам покупным и своекорыстным, и очень понимаю, какие флюгера – все люди, хвалящие писателя, когда он надобен хвалителям, как изложено мною в начале статьи. Да вы умны – смекайте сами!

Заграничных людей в свои повести не беру, излагать и объяснять старину не пускаюся: я не жил тогда. А пишу, что встретится мне. В высшем кругу единообразие, утонченность, благоприличие, высокие чувства, там живут, действуют, и они свойственны людям, составляющим его, по воспитанию и по понятиям; нет пищи для замечаний, наблюдений, нечего выставить всем видимое и всем известное.

Вот в простом классе людей, необразованном, где люди действуют не по внушенным им правилам, не по вложенным в них понятиям, а по собственному чувству, уму, рассудку, если замечу, что такое, пишу; вот и выходят мои Маруси, Оксаны, Наумы, Мироны, Сотниковны и проч., и проч.

Завдання 2. Прокоментуйте уривок із публіцистичних праць П.Куліша “Листи з хутора” і “Об отношении малороссийской словесности к общерусской” . Чи згодні ви з авторською думкою? Аргументуйте свою думку прикладами з історії та сучасного життя.

Група 1	Група 2
... Нам очень добродушно советуют оставить разработку малороссийского языка посредством художественных изданий, но это советуют люди, не имеющие понятия о том, какое влияние имеет высокоразвитая сила и красота родного слова на нравственное, а вместе с тем и на вещественное благосостояние целого племени	...не ничтожный народ присоединился в половине XVII века к московскому царству. Он большею частью состоял из характеров самостоятельных, гордых сознанием своего человеческого достоинства; он, в своих нравах и понятиях, хранил и хранит до сих пор начала высшей гражданственности; он придал России множество новых, энергических деятелей, которых влияние немало способствовало развитию государственной силы Русского народа; он, наконец, пришел в (...) Россию с языком, богатым собственно ему принадлежащими достоинствами...

Завдання 3.

Група 1	Група 2
Зі статті М.Костомарова “Правда Полякам про Русь” підібрати аргументи про обстоювання автором ідеї національного самовизначення України.	Зі статті М.Костомарова “О козацестве” з’ясувати позицію автора щодо перспективи взаємовідносин українців з іншими народами. Аргументуйте власну думку.
Пора, браття поляки, пора залишити ваші старі байки, пора усвідомити повну, абсолютну відсутність у наш час всяких прав польської народності на наш український край; пора поводитися з нами, як з рівним собі народом, поважати наше прагнення до самостійного і незалежного розвитку наших народних сил, а не вважати нас масою, що не має, за висловом автора, Істини про руський дух, ні особистості, ні визначеного характеру, тільки й спосібна, щоб служити сирим матеріалом для польської національності; пора шукати з нами не давнього – зотлілого від древності зовнішнього – але того внутрішнього, духовного, морального – на справедливості заснованого – зв’язку, який тільки може бути умовою взаємних прагнень до всіх благ освіченості і до успіхів на шляху розумового і матеріального блага	Ні в чому нам каятися перед поляками (під словом нам я розумію коло людей одних моральних переконань). Що робили наші предки – що нам до них? Можемо холоднокровно і без упередження описувати їх історію, можемо навіть іноді схилитися серцем до того чи іншого явища минулого, за властивою людській натурі неможливістю зберегти повну об’єктивність погляду, але не станемо переносити на живих те, що може стосуватися виключно до мертвих. Живий про живе хай і думає! ...тримаючись надто обома руками за своїх предків XVI і XVII століть, можна зайти з ними і далеко назад, і зовсім розійтися з рухом історії всього освіченого людства, яке йде все вперед і хоч оглядається на предків, але не зупиняється ні на одну хвилину для того, щоб милуватися ними в блаженному спокої

Завдання 4. Визначте основні суттєві відмінності між росіянами і українцями, на які вказував М. Костомаров у статті “Дві руські народності”.

В Південній Русі не видно найменшого прагнення до підкорення чужих, до асимілювання інородців, що поселилися між її корінними жителями, в ній відбувалися суперечки і бійки скоріше за зганьблену честь чи за тимчасову здобич, а не з метою утвердити міцне вікове панування. Українці з незапам'ятних часів звикли чути в себе чужу мову і не сахатися людей з іншим обличчям і з іншими нахилами... В містах українських греки, вірмени, жида, німці, поляки, угри, знаходили вільний прихисток, ладили з туземцями... Цей дух терпимості, відсутності національної пихи, перейшов надалі в характер козацтва і залишився в народі до цього часу. В козацьку громаду міг приходити всякий; не питали, хто він, якої віри, якої нації.	...російська стихія ...показувала напрямок до приєднання, до підкорення і поглинання самобутності частин. В релігійно розумовій сфері відбилося те ж саме. Виникла нетерпимість до чужих вірувань, презирство до чужих народностей, пихата думка про себе... Латинська і лютеранська, вірменська і всяка інша віра, ледве тільки відмінна від православної, вважалася у росіян проклятою... Виникненню такого погляду доконечно сприяло татарське підкорення. Довге приниження під владою чужовірців і іноплемянників обернулося, в свою чергу, зарозумілістю і пониженням інших. Звільнений раб більше за все відзначається пихою. Це й викликало ті круті заходи, те захоплення іноземщиною, яке з часів Петра проявилось у вигляді реформи. Крайність, природно, викликає супротивну крайність
Так, укранський народ, не даючи духовенству права безумовного освячення факту, в самій суті мав більшу рацію, ніж сама церква, ніж російський, осягаючи більше її дух, ніж форму. В даний час розкол через форму, обрядність, букви немислимий в українського народу; з цим усякий погодиться, хто хоч трохи знає цей народ, придивився до його життя і прислухався до його корінних понять	Ось так філософія російська, усвідомивши необхідність суспільної єдності і практичної пожертви особистістю, як умовою всякої загальної справи, довірила волю народу волі своїх вибраних, залишивши освячення успіху вищому вираженню мудрості, і так дійшла вона в свій час до формули: Бог та цар у всьому! В цьому знамення крайнього торжества панування спільноти над особистістю

...плем'я українське мало властивим для свого характеру перевагу особистої свободи... Його вільна стихія призводила або до розкладу власних зв'язків, або до круговерті прагнень, які крутили білчиним колесом історичне життя	...російське плем'я мало перевагу общинності... У російському елементі є щось велике, творче, дух стрункости, свідомість єдності, панування практичного розуму, що вміє вистояти у важких обставинах, вловити час, коли слід діяти, і скористатися з нього наскільки потрібно...
... мрійливість... поетично чарує нас в українських піснях, виносить душу в сферу уяви і зігріває серце неземним, нетутешнім вогнем. Наявність природи ... надзвичайно сильна в наших піснях	В російських піснях є туга, роздум... Наявність природи незначна у російських піснях...
Українська жінка в поезії нашого народу... до того духовно прекрасна, що і в самому своєму падінні виявляє поетичну свою чисту натуру і соромиться свого приниження	Жінка в російських піснях рідко піднімається до свого людського ідеалу; рідко її краса підноситься над матерією; рідко закохане чуття може в ній цінити щонебудь за межами тілесної форми; рідко виявляється гідність і шляхетність жіночої душі.
Українці, навпаки, мають багато повір'їв... Народ не розлучиться з повір'ям, доки в ньому не погасне чуття краси, чи доки старе не знайде оновлення свого поетичного витвору в нових формах.	При бідності уяви у росіян надзвичайно мало повір'їв, хоч зате багато забобонів, і вони тримаються їх вперто.
...в українських піснях він (історичний спогад) більше зберігає дійсності і часто не потребує підніматися у дійсність до епосу для того, щоби вражати силою розкішної поезії	...історичний спогад зараз перетворюється в епос і стає казкою;

Завдання 5. З'ясувати ідейні засади передмови до “Книги о ділах народу українського і славного Війська козацького Запорозького” Пантелеймона Куліша. У чому публіцист вбачає причину розколу “найкращої на землі сім’ї, сім’ї української”? Назвіть публіцистичні елементи, використані в цій праці.

(...) Из всех народов, населяющих землю, ни один не поднял таких отважных и благородных подвигов на пользу христианства, ни один не претерпел стольких мучений и всякого рода бедствий за веру и любовь к родине, как народ малороссийский. Но несмотря на то, что слава наша еще недавно гремела по всему свету, уже только немногие из нас знают, что значит Гетманщина, что значит Украина, что значит казачество. Одни, будучи угнетены до крайности злою судьбою и незнающими правды людьми, поникли непросвещенною головою, потеряли гордость, забыли о славе своего имени, приложились к скотам бессмысленным и уподобились им. Другие, недостойно обогащенные дарами земли, но бедные духом, превратились в куцохвостых немцев и французов, назвали своих земляков мужиками и хохлами, стали далече от них и чуждаются их.

(...) Что же причиною такого бедственного разделения самой лучшей на земле семьи, семьи украинской? Причиною этому то, что мы или вовсе не знаем, что делалось прежде нас в свете, или если что-нибудь и знаем, то совсем не про своих предков, а про каких-нибудь римлян, греков, французов, немцев. На что ж нам пригодится знать, кто такой был Фемистокл, Александр Македонский, Коріюлан, Помпеи, когда мы не знаем, чем славен был Наливайко, что за воин был Петро Сагайдачный, что делали на своем веку Богдан Хмельницкий, Петро Дорошенко, Павло Полуботок и множество других рыцарей, славных и умом и оружием превыше греческих и римских полководцев?

(...) мы уже так унижены духом и смирились до зела, что и предков своих считаем столь же ничтожными, как мы сами. А поглядим на наши поля. Откуда взялись эти бесчисленные могилы? Поглядим, что стало с Польшею, которая прежде гордилась превыше всех своею силою? Кто теперь владеет Белоруссией и Литвою? Откуда взялось молодое королевство Прусское? Куда девались Крымские, Белгородские, Ногайские орды? Да и турчин отчего подрезал так куцо свои полы и присмирел, закрывшись Черным морем? И как, наконец, вдруг выросло из слабого и расстроенного царства сильное и могучее государство Московское?

Все это дела казацкие, все это дела наших праотцов. Разсуди ж всякий разумный, каковы должны были быть рыцари казаки, перетасовавшие таким образом свет, как

колоду карт? И разве такие подвиги не достойны того, чтобы внуки и правнуки писали и читали об них с восторгом и гордостью?

Завдання 6. Визначити публіцистичні елементи в роздумах Т.Шевченка про трагічну долю затурканого безправного солдата.

“Солдаты – самое бедное, самое жалкое сословие в нашем православном отечестве. У него отнято все, чем только жизнь красна: семейство, родина, свобода, одним словом, все. Ему простительно окунуть иногда свою сирую, одинокую душу в полштофе сивухи. Но офицеры, которым отдано все, все человеческие права и привилегии, чем же они разнятся от бедняка солдата? Ничем они, бедные, не разнятся, кроме мундира. И добро бы еще были так называемые старые бурбоны. А то ведь юноши и воспитанники кадетских корпусов. Хорошо должно быть воспитание? Бесчеловечное воспитание. Зато дешевое. А главное, скорое. Восемнадцатилетний юноша, уж он офицер. Восторг и загляденье матери и опора дряхлого отца. Жалкая мать и глупый отец”.

Література

1. Борисенко К. Г. Усе, що продиктує серце. *Книжковий огляд*. 2004. № 3. С. 3 – 5.
2. Гром'як Р.Т. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX століття). Тернопіль: Підручники & посібники, 1999. 223 с.
3. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Феміна, 1995. 688 с.
4. Зеров М. Твори: у 2 т. Т. 2. Історико-літературні та літературознавчі праці. Київ: Дніпро, 1990. 601 с.
5. Історія української літератури у 3 кн.: навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 1996. Кн. 2: 40-ві – 60-ті роки XIX ст. 381 с.
6. Коваленко Ю.В. Вербалізація осуду в публіцистиці Г.Ф.Квітки-Основ'яненка. Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ilovepdf_com-22-26%20\(1\).pd](file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ilovepdf_com-22-26%20(1).pd)
7. Козак М. О. Дано любить, терпіть, страждать... Драма особистого життя Тараса Шевченка. Луцьк: Волинська книга, 2007. 100 с.
8. Козачок Я.В. Українська ідея: з вузької стежки на широку дорогу (художня і науково-публіцистична творчість Миколи Костомарова): монографія. Київ : НАУ, 2004. 352 с. Режим доступу: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/15727/1/UkrIdeaAll.pdf>

9. Костомаров М.І. Автобіографія. Київ: Наукова думка, 1992. 510 с.
10. Костомаров М.І. Галерея портретів: Біографічні нариси. Київ: Веселка, 1993. 326 с.
11. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка. Київ: Дніпро, 1994. 174 с.
12. Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком. Київ: Час, 1998. 255 с.
13. Момот Н. М. Шевченків Щоденник: жанрова гетерогенність як стратегія тексту. *Слово і Час*. 2005. № 3. С. 20–28.
14. Салига Т. Імператив: Літературознавчі статті, критика, публіцистика. Львів: Світ, 1997. 350 с.
15. Салтовський О.І. Кирило-Мефодіївське товариство та політичні погляди його учасників. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). Київ: ПАРАПАН, 2002. 396 с. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
16. Одарченко П. Тарас Шевченко і українська література. Київ: Смолоскип, 1994. 443 с.
17. Панченко В. Загадковий Костомаров про химерність соціальних ілюзій. *День*. 2002. 18 січня. С. 2.
18. Сверстюк Є. Блудні сини України. Київ: Знання, 1993. 255 с.
19. Сверстюк Є. Феномен Шевченка: до 150-річчя виходу в світ “Кобзаря”. *Українська мова і література в школі*. 1990. № 6. С. 64 – 71.
20. Тарас Шевченко про мову. *Мова – народ. Висловлювання про мову та її значення в житті народу* / Упоряд. О.Тихий. Київ: Смолоскип, 2007. С. 83 – 92.
21. Тімофєєва К. О. Антиурбаністичні мотиви в епістолярній спадщині Пантелеймона Куліша. Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/vluf_2013_2\(2\)__19.pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/vluf_2013_2(2)__19.pdf)
22. Ткачук О. Є. Екзистенційні рефлексії Шевченка: на матеріалі “Щоденника”. *Історико-літературний журнал*. 2006. № 12. С. 54 – 64.

ВКАЗІВКИ

ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ КУРСУ

Серед основних форм організації навчального процесу у закладах вищої освіти – навчальних занять, виконання індивідуальних завдань, практичної підготовки та контрольних заходів – важливу роль має самостійна робота студентів. Цей вид діяльності здійснюється під час аудиторних та позааудиторних занять під керівництвом викладача чи без його безпосередньої участі.

Курс вивчення історії соціокультурної комунікації передбачає самостійну роботу, бо йдеться, перш за все, про вироблення кожним студентом власної системи оцінювання явищ вітчизняної публіцистики. Самостійна робота забезпечує системність знань та засобів навчання, володіння прийомами аналітичного осмислення матеріалу, мобільність і критичність мислення, здібність до творчої діяльності.

Навчальний матеріал, передбачений робочою програмою для засвоєння в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять. Самостійне вивчення студентом програмного матеріалу полягає у прочитанні публіцистичних текстів, критичних джерел із запропонованого списку та укладанні конспективних матеріалів для підготовки до практичних занять, МКР, екзамену. Студент повинен бути обізнаний зі зразками української публіцистики, з оцінкою творів у критичних працях, електронних засобах масової інформації тощо.

Алгоритм самостійного вивчення окремих тем курсу

“Історія соціокультурної комунікації: публіцистика”

- опрацювати як обов’язкову, так і додаткову літературу, звертаючись при цьому до інтернетресурсів;
- підготувати план викладу матеріалу, звертаючи увагу на логіку висвітлення питання та способи аргументації власних думок;
- аналізувати публіцистичний твір, застосовувати методологічні принципи системного підходу до його аналізу;
- підтвердити теоретико-літературні положення конкретними прикладами;
- логічно та аргументовано викладати свої думки в усній / письмовій формі;
- виконати усі передбачені навчальною програмою завдання.

Контроль самостійної роботи студентів включає: а) відповіді на контрольні або тестові питання; б) перевірку вирішення проблемних ситуацій / питань; в) перевірку виконаних індивідуальних завдань.

Теми для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми
1.	Документалістика як частина публіцистичної творчості.
2.	Погляди Г.С.Сковороди на навчання і виховання. Ставлення письменника до явищ суспільного життя і моральних цінностей.
3.	Публіцистичне спрямування творів І. Вишенського та інших полемістів
4.	Публіцистичні елементи в роздумах Т.Шевченка (“Щоденник”)
5.	Публіцистика та література: спільне та відмінне
6.	Радіопубліцистика та телепубліцистика.
7.	Наукове осмислення публіцистики у зарубіжному журналістикознавстві
8.	Альманах “Русалка Дністровая” як маніфест культурного відродження західноукраїнських земель.
9.	Публіцистика діячів “Руської трійці”
10.	Історичні, політичні та культурні питання на сторінках західноукраїнських періодичних видань

Література

1. Архієпископ Ігор (Ісіченко). Сатиричне віршування. Режим доступу: <https://sites.google.com/site/abpihorisichenko/kursi-lekcij/istoria-ukraienskoie-literaturi-hvii-xviii-st/lekcia-09-gumoristicne-virsuvanna>
2. Білоус П.В. Історія української літератури XI –XVIII ст. Київ: Академія, 2009. 424 с.
3. Галич В.М. Поетика публіцистичного тексту (на матеріалі творчості Олеся Гончара) : навч. пос. Київ : Шлях. 2006. 200 с.
4. Глушко О.К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність: монографія. Київ : Арістей, 2010. 192 с.
5. Гром'як Р.Т. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX століття). Тернопіль: Підручники & посібники, 1999. 223 с.
6. Гулюк Є. “Світи, зоре, на все поле, поки місяць зійде”, або палаюча/згасаюча зоря Якова Головацького. Режим доступу : <https://photo-lviv.in.ua/svity-zore-na-vse-pole-roky-misyacz-zijde-abo-palayucha-zgasayucha-zorya-yakova-golovaczskogo/>
7. Дисак Ф. “Він [Маркіян Шашкевич] перший вивів нас, галичан... на широкий шлях українства”. Режим доступу : <http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Zb/NDI2015/JRN/PDF/44.pdf>

8. Єфремов С. Національне відродження й первістки літературного руху в Галичині. Історія українського письменства. Київ : Femina, 1995. С. 328 – 352. Режим доступу : <http://sites.utoronto.ca/elul/history/Iefremov/whole.pdf>
9. Здоровега В. Питання психології публіцистичної творчості. Львів, 1982. С. 50 – 62.
10. Здоровега В. Мистецтво публіциста. Літературно-критичний нарис. Київ : Рад. письменник, 1966. 175 с.
11. Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX – XV ст.: У 2 кн. Київ: Аконіт, 2002. Кн. 1. 800 с. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0008042
12. Животко А. П. Історія української преси. Київ : Наша культура і наука, 1999. 368 с.
13. Кирчів Р.Ф. Етнографічно-фольклористична діяльність “Руської трійці”. Київ : Інститут народознавства НАН України, 2011. 422 с.
14. Козак М. О. Дано любить, терпіть, страждать... Драма особистого життя Тараса Шевченка. Луцьк : Волинська книга, 2007. 100 с.
15. Куц. О. Українське культурно-національне відродження. Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2824>
16. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка. Київ : Дніпро, 1994. 174 с.
17. Лильо Т. Світоглядна публіцистика: навчальний посібник. Львів: ПАІС, 2010. 150 с
18. Лось Й.Д. Публіцистика і тенденції розвитку світу : навч. пос. Ч.1. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету ім. І. Франка, 2008. 376 с.
Режим доступу : https://tkachenkoiren.ucoz.com/publitsystika/publicistika_j_tendenciji_rozvitku_svitu.pdf
19. Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком. Київ : Час, 1998. 255 с.
20. Маркіян Шашкевич – провісник незалежності соборної України (До 200-річчя від народження). Режим доступу : <https://ntsh.org/content/markiyan-shashkevich-provisnik-nezalezhnosti-sobornoyi-ukrayini-do-200-richchya-vid>
21. Мельник І. Яків Головацький із “Руської трійці”. Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/28154>
22. Момот Н. М. Шевченків Щоденник: жанрова гетерогенність як стратегія тексту. *Слово і Час*. 2005. № 3. С. 20 – 28.
23. Паламарчук Л.І. Роль “Руської трійці” пробудження національної свідомості західних земель України. Режим доступу : http://history-pages.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/41_3_Palamarchuk.pdf
24. Пільгук І. Літературне відродження на Західній Україні (30 – 50-і роки XIX ст. Режим доступу : <http://litopys.org.ua/zahpysm/zah01.htm>

25. Погрібний А. Феномен письменницької публіцистики. *Анатолій Погрібний. Літературознавчі явища і з'яви*. Київ : АспектПоліграф, 2007. С.61 – 73.
26. Поплавська Н. М. Полемісти. Риторика. Переконування (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI – початку XVII ст.). Тернопіль: ТНПУ, 2007. 379 с.
27. Рева Л. Вплив Національно-визвольної боротьби українського народу, очолюваної козацтвом, на розвиток культури в Галичині в першій половині XIX ст. Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40598/52-Reva.pdf?Sequence=1>
28. Сліпущко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X – XIII століття). Київ : Аконіт, 2002. 400 с.
29. Салтовський О.І. Кирило-Мефодіївське товариство та політичні погляди його учасників. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку XX сторіччя). Київ : Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. Режим доступу : <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
30. Титаренко М. Феномен публіцистики: проблема дефініцій. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2007. Вип.30. С. 41 – 50.
31. Ткачук О. Є. Екзистенційні рефлексії Шевченка: (на матеріалі “Щоденника”). *Історико-літературний журнал*. 2006. № 12. С. 54 – 64.
32. Хороб С. Публіцистика: жанр літератури чи журналістики? *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2019. №2 (54). С.364 – 370 Режим доступу : <file:///C:/Users/User/Documents/1048-Article%20Text-4126-1-10-20191028.pdf>
33. Шаповал Ю. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність : монографія. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І.Франка, 2002. 233 с.
34. Шаповал Ю. Феномен журналістики: проблеми теорії : монографія. Рівне : РВП "РОСА", 2005. 248 с.
35. Шевелева М. Яків Головацький: від “Руської трійці” до зятятого москвофільства. Режим доступу : <https://uain.press/blogs/yakiv-golovatskyj-vid-ruskoyi-trijtsi-do-zatyatogo-moskvofilstva-1095758>

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 1

1. Публіцистика в парадигмі сучасної журналістики
2. Жанрова парадигма публіцистики
3. Світоглядна публіцистика в системі інформаційного суспільства
4. Поетика публіцистичного твору
5. Особливості письменницької публіцистики
6. Історіографія української публіцистики
7. Специфіка телевізійної публіцистики
9. Особливості радіопубліцистики
10. Особистість публіциста
11. Нарис як жанр публіцистики
12. Есе як жанр публіцистики
13. Публіцистика і журналістика: спільне й відмінне
15. Світоглядна та концептуальна публіцистика: проблеми дефініцій

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 2

1. Елементи публіцистичності в давньоруській літературі
2. Полемічна література як своєрідна публіцистика
3. Елементи публіцистичності в козацьких літописах
4. Публіцистичні елементи в паломницькій літературі
5. Світоглядні засади публіцистики М.Костомарова
6. Світоглядні засади публіцистики Б.Грінченка
7. Публіцистика П. Куліша
8. Постать І. Нечуя-Левицького в історії публіцистики
9. Редакторська й журналістська діяльність Л. Глібова
10. Публіцистичні праці Г. Квітки-Основ'яненка
11. Початки української преси на східноукраїнських землях
12. Початки української преси на західноукраїнських землях
13. Публіцистика “Руської трійці”
14. Публіцистика XVI–XVIII століть
15. Елементи публіцистичності в “Журналі” Т. Шевченка

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ВЗАЄМОКОНТРОЛЮ

Блок №1

1. Одним з перших в українській критиці слово публіцистика широко почав вживати:
а) М.Костомаров;
б) І.Франко;
в) І.Нечуй-Левицький;
г) Т.Шевченко.
2. Першими публіцистами були:
а) проповідники;
б) письменники;
в) критики;
г) журналісти.
3. Сфери функціонування публіцистики:
а) журналістська публіцистика, публіцистика, філософія;
б) художня публіцистика, критика, література;
в) журналістська публіцистика, критика, світоглядна публіцистика;
г) художня публіцистика, світоглядна публіцистика, журналістська публіцистика.
4. Реальна суспільна дійсність у всій її складності й взаємозв'язках є:
а) об'єктом публіцистики;
б) предметом публіцистики;
в) словесним образом;
г) методом публіцистики.
5. Слова, що "Добре пише не той, хто добре пише, а той, хто добре мислить" належать:
а) Віталію Коротичу;
б) Анатолію Овечкіну;
в) Анатолію Аграновському;
г) Остапу Вишні.
6. Предмет публіцистики – це:
а) соціальні стосунки між людьми;
б) економічні відносини;
в) соціально-політичні стосунки;
г) суспільна дійсність.
7. Своєрідна комбінація мислі й образу, уявлення і смислу – це:
а) сюжет художнього твору;
б) композиція публіцистичного твору;
в) словесний образ публіцистичного твору;
г) жанр публіцистичного твору.

8. Поєднання логічно-абстрактного і конкретно-образного мислення характерне для:

- а) інформаційних жанрів;
- б) публіцистичних жанрів;
- в) аналітичних жанрів;
- г) драматичних жанрів.

9. Для публіцистика характерне:

- а) зображення образів у вчинках, міркуваннях, діях;
- б) створення індивідуальних характерів;
- в) використання різноманітних художніх прийомів;
- г) використання окремих штрихів – суттєвих, характерних, властивих багатьом людям певного типу.

10. Вимисел у публіцистиці тісно пов'язаний

- а) з утвердженням певної тенденції;
- б) із фактами реальної дійсності;
- в) із використання різноманітних художніх прийомів;
- г) з образністю на ліричних засадах.

11. У вигляді висновку, дефініції чи формули виражена:

- а) ідея публіцистичного твору;
- б) специфіка публіцистичної творчості;
- в) тема публіцистичного твору;
- г) жанрова модифікація публіцистики.

12. Найбільш компактний жанр художньої публіцистики:

- а) нарис;
- б) памфлет;
- в) інтерв'ю;
- г) замальовка.

13. Факти, реальні життєві явища через людські долі та характеристики зображуються в:

- а) есеї;
- б) памфлеті;
- в) статті;
- г) нарисі.

14. Виявляє комічну сутність негативних фактів і явищ дійсності

- а) пародія;
- б) фейлетон;
- в) байка;
- г) рецензія.

15. Памфлет – це:

- а) зображення конкретних фактів, реальних життєвих явищ через людські долі;
- б) невеликий за обсягом прозовий твір з довільною композицією;
- в) сатиричний жанр публіцистики різко викривального характеру;
- г) відображення життя у часовій послідовності.

16. Суб'єктивна думка автора превалює у жанрі:

- а) памфлету;
- б) фейлетону;
- в) байки;
- г) есею.

17. Соціально-політичний характер має жанр:

- а) промови;
- б) фейлетону;
- в) замальовки;
- г) нарису.

18. Не вигадкування того, чого нема в житті, а зображення реального в його можливому розвитку характерне для:

- а) ідеї;
- б) теми;
- в) вимислу;
- г) домислу.

19. У публіцистиці існують такі типи конфліктів:

- а) обставинні, сюжетні, ідеологічні;
- б) міжперсонажні, обставинні, внутрішньо-психологічні;
- в) обставинні, морально-етичні, внутрішньо-психологічні;
- г) сюжетні, морально-етичні, внутрішньо-психологічні.

20. Обставинні конфлікти можуть мати:

- а) об'єктивними і суб'єктивними;
- б) ліричними і драматичними;
- в) морально-етичними і внутрішньо-психологічними;
- г) сюжетними і соціальними.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ВЗАЄМОКОНТРОЛЮ

Блок №2

1. Родовими ознаками публіцистичних жанрів не є:

- а) домінантне значення суб'єктивних міркувань, авторської думки;
- б) натяк, відсилання до певного образу, сюжету, історичної події;

- в) проведення певної філософської (ідеологічної, моральної) концепції;
 - г) вихід на перший план вражень автора від розглянутих фактів, його оцінки їх.
2. Елементи публіцистичності наявні в пам'ятках доби Київської Русі:
- а) “Об отношении малороссийской словесности к общерусской”;
 - б) “Письма к лужницкому старцу”;
 - в) “Повчання дітям”;
 - г) “Характер и задача украинской критики”.
3. Вперше назва “Україна” згадується під 1187 роком:
- а) в “Історії Русів”;
 - б) у Галицько-Волинському літописі;
 - в) у Київському літописі;
 - г) у “Слові о полку Ігоревім”.
4. Головними темами козацьких літописів були:
- а) політичні стосунки України з територіальними сусідами;
 - б) боротьба з монголо-татарським військом;
 - в) тема демократії в Україні;
 - г) територіального благоустрою.
5. “Пізнай самого себе” – принцип філософії:
- а) Т. Шевченка;
 - б) І. Вишенського;
 - в) Г. Сковороди;
 - г) І. Турчиновського.
6. Герасим і Мелетій Смотрицький, Іван Вишенський, Христофор Філарет –
- а) християнські священники;
 - б) уніатські священники;
 - в) українські критики;
 - г) українські полемісти.
7. Автор статей “Листи з хутора”, “Об отношении малороссийской словесности к общерусской (эпилог к “Черной раде”):
- а) Ю.Лермонтов;
 - б) М.Гоголь;
 - в) Т.Шевченко;
 - г) П.Куліш.
8. Концепція нації як духовної спільноти розглядалася в публіцистиці:
- а) М. Костомарова;
 - б) Л. Глібова;
 - в) Т.Шевченка;
 - г) П.Куліш.

9. М. Костомаров заперечив однокбоке тлумачення козацтва як шукачів лише свободи, здобичі чи пригод у статті:
- а) “Князь Єремія Вишневецький”;
 - б) “Званые гости”;
 - в) “Книги буття українського народу”;
 - г) “Замечание на статью г. Соловьева “Малороссийское козачество до Богдана Хмельницького”.
10. Г.Квітка-Основ’яненко – автор відомих творів:
- а) “Письма к издателям”, “Мемуары Евстратия Мякушкина”;
 - б) “Званые гости”, “Супліка до пана іздателя”;
 - в) “Книги буття українського народу”, “Князь Єремія Вишневецький”;
 - г) “Званые гости”, “Замечание на статью г. Соловьева “Малороссийское козачество до Богдана Хмельницького”.
11. В історії наддніпрянської преси хронологічно на першому місці стоїть місто:
- а) Львів;
 - б) Київ;
 - в) Чернігів;
 - г) Харків.
12. Іван Вагилевич, Яків Головацький, Маркіян Шашкевич – видавали альманах
- а) “Руська трійця”;
 - б) “Ластовка”;
 - в) “Русалка Дністровая”;
 - г) “Основа”.
13. Елементи публіцистичності виявляються у праці Т. Шевченка:
- а) “Щоденник”;
 - б) “Кобзар”;
 - в) “Катерина”;
 - г) “Гайдамаки”.
14. Національну ідею як реалізацію легітимного права народу на самовираження в культурі Іван Нечуй-Левицький розглядає у статті:
- а) “Непотрібність великоруської літератури для України і для слов’янщини”;
 - б) “Від редакції”;
 - в) “Листи з України Наддніпрянської”;
 - г) “Чудацькі думки про українську національну справу”.
15. Антиімперський трактат І. Нечуя-Левицького:
- а) “Книги буття українського народу”;
 - б) “Слівце про цинізм в літературі”;
 - в) “Непотрібність великоруської літератури для України і для слов’янщини”;

- г) “Замечание на статью г. Соловьева “Малороссийское козачество до Богдана Хмельницкого”.
16. Автор трактату “Українство на літературних позовах з Московщиною”:
- а) І. Нечуй-Левицький;
 - б) Борис Грінченко;
 - в) Михайло Драгоманов;
 - г) Іван Франко.
17. У радянський період буржуазно-націоналістичними вважалися статті:
- а) “Непотрібність великоруської літератури для України і для слов’янщини”, “Українство на літературних позовах з Московщиною” І. Нечуя-Левицького;
 - б) “Народнопросвітні книжки”, “Листи з України Наддніпрянської” Бориса Грінченка;
 - в) “Слівце про цинізм в літературі”, “Три листи до редакції “Друга” Михайла Драгоманова;
 - г) “Одвертий лист до галицької української молодезі”, “Поза межами можливого” Івана Франка.
18. “Я ворог відомої приказки про “ласкаве телятко”, а цілковитий прихильник до формули: виявляймо силу і матимемо що хочемо”, – принцип діяльності публіциста:
- а) Яків Головацький;
 - б) Тарас Шевченко;
 - в) Леонід Глібов;
 - г) Борис Грінченко.
19. Розробив і впровадив принципи редакторства та редагування:
- а) М. Костомаров;
 - б) Л. Глібов;
 - в) Т. Шевченко;
 - г) І. Вагилевич.
20. Вартовий, Чайченко і Вільхівський – псевдоніми:
- а) Я. Головацький;
 - б) М. Вовчок;
 - в) Б. Грінченко;
 - г) Л. Глібов.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Об'єкт і предмет публіцистики. Сфери функціонування публіцистики.
2. Публіцистичний метод.
3. Основні етапи розвитку української публіцистики.
4. Особа автора у публіцистиці. Категорія авторського "я" як основи жанрової, композиційної та мовної структури публіцистичного твору.
5. Структура публіцистичної статті. Типи структур.
6. Публіцистичні жанри. Родові ознаки публіцистичних жанрів.
7. Жанрові модифікації публіцистики та особливості поетики.
8. Типи конфліктів у публіцистиці.
9. Композиція публіцистичного тексту. Основні композиційні елементи.
10. Природа вимислу. Специфіка функціонування вимислу в публіцистиці.
11. Образність у журналістиці. Особливості публіцистичного образу.
12. Факт і художній вимисел / домисел у публіцистичному творі.
13. Тематичні та мовностилістичні особливості жанру есе, замальовки, нарису.
14. Сатиричні жанри публіцистики
15. Художня роль мовностилістичних засобів і прийомів у публіцистичному творі.
16. Елементи публіцистичності в давньоруській літературі
17. Паломницька література та публіцистичні елементи в текстах цього жанру.
18. Козацькі літописи: основні ідеї та проблеми, їх актуальність і значення для сьогодення.
19. Полемічна література як своєрідна публіцистика.
20. Соціально-політична сатира XVIII ст.
21. Українське національне відродження початку XIX ст. Зародження української преси.
22. Проблеми моралі, освіти і культури в публіцистичних працях Г. Квітки-Основ'яненка.
23. Питання національної самосвідомості в статтях П. Куліша.
24. Постать І. Нечуя-Левицького в історії публіцистики.
25. Українська і російська національні культури в оцінюванні М. Костомарова.
26. Проблематика українських пресових видань I половини XIX ст.
27. Діяльність М.Костомарова та П.Куліша крізь призму публіцистичних праць.
28. Жанрові ознаки памфлету, фейлетону.
29. Алюзії та ремінісценції в публіцистичному творі. Роль ремінісцентних образів.

30. Праці визначних українських публіцистів. Письменство та публіцистика.
31. Публіцистичні елементи в паломницькій літературі.
32. Письменницька публіцистика.
33. Журналістська публіцистика та її жанрові форми.
34. Тема та ідея публіцистичного твору.
35. Жанр промови в системі публіцистичних жанрів
36. Інтерв'ю в жанровій палітрі публіцистичних творів.
37. Елементи публіцистичності в “Повісті минулих літ”.
38. Елементи публіцистичності в Київському і Галицько-Волинському літописах.
39. Елементи публіцистичності в “Історії Русів”.
40. Елементи публіцистичності в козацьких літописах.
41. Концепція нації як духовної спільноти в інтерпретації М. Костомарова.
42. Українські національні справи у полеміці Б. Грінченка і М. Драгоманова
43. Предмет дискусії Б. Грінченка і М. Драгоманова, аргументація поглядів.
44. Антиімперський трактат І.Нечуя-Левицького “Українство на літературних позовах з Московщиною”: аналіз політики “обрусіння” в українському історичному контексті
45. Редакторська й журналістська діяльність Л. Глібова.
46. Характеристика харківських газет і журналів: редактори, автори, теми статей тощо.
47. Ідейні засади передмови до “Книги о ділах народу українського і славного Війська козацького Запорозького” П.Куліша.
48. Цикл статей Б.Грінченка “Листи з України Наддніпрянської”, їх зв'язок із програмою братства Тарасівців.
49. Ідея єднання українців Галичини і Наддніпрянщини, національного пробудження у збірнику “Русалка Дністровая”.
50. Проблема національної самовизначеності України у статтях М.Костомарова “Дві руські народності”, “Правда Полякам про Русь”.

КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ

Автор	фізична особа, творець літературного, журналістського, мистецького або наукового твору, проекту, винаходу тощо
Актуальність	злободенність, необхідність, надзвичайна важливість порушуваних тем, проблем, питань. Актуальним називається публіцистичний твір (журналістський виступ), який відповідає вимогам сучасності, викликає інтерес
Алегорія	троп, у якому абстрактне поняття яскраво передається за допомогою конкретного образу
Алогізм	поєднання суперечливих понять, порушення логічних зв'язків з метою створення стилістичного ефекту
Алюзія	натяк, відсилання до певного образу, сюжету, певного літературного твору чи історичної події
Альманах	неперіодичний журнал, де друкуються літературні твори, написані різними авторами-сучасниками, та літературно-критичні праці. Часто альманахи компонуються за тематичною, жанровою, ідейно-художньою чи регіональною ознакою
Антитеза	стилістична фігура, яка утворюється зіставленням слів або словосполучень, протилежних за своїм змістом
Архетип	термін на позначення ідеї, персонажу, акції, об'єкту, випадку, явища, що охоплює найбільш суттєві риси, які є загальними, універсальними, та виявляється шляхом порівняльного аналізу з міфом чи ритуалом
Афоризми	стислі влучні оригінальні вислови відомих письменників, що набули поширення в народі через влучність, дотепність чи широту філософських узагальнень
Видавець	установа чи приватна особа, що випускає поліграфічну продукцію: книги, журнали, газети, плакати тощо
Видання	друкований твір, що пройшов редакційно-видавничу обробку
Вимисел	те, що створене уявою, фантазією автора, один із засобів творення образів і картин життя; не вигадкування того, чого нема в житті, а зображення реального в його можливому розвитку
Газета	періодичне видання, що виходить від кількох разів на день до кількох разів на тиждень; друковане видання з систематичними матеріалами про події та явища суспільно-політичного, економічного й культурного життя
Гумор	різновид комічного, відображення смішного в життєвих ситуаціях і людських характерах

Дайджест	скорочений або повний передрук матеріалів інших видань; стислий огляд або підбірка головних новин, публікацій, тез тощо; вид електронної розсилки, у якій підписник періодично отримує всі публікації за певний період (а не кожен публікацію в окремому електронному листі)
Документ	одне із джерел інформації для журналіста (разом з інтерв'ю та власними спостереженнями) – письмове свідчення, доказ, акт, що має юридичну силу
Домисел	народжена творчою уявою автора художньо-трансформована дійсність, дофантазування або додавання до того, що існує чи існувало, що підтверджується документами чи якимись іншими підтвердженнями
Дорожні нотатки	одна з форм художньо-публіцистичної літератури, в якій автор описує великі й маленькі подорожі по рідних місцях і далеких, невідомих землях, щоб познайомити з ними читача, щоб виразити свої думки, поділитися спостереженнями і роздумами
Епіграф	напис (часто цитата), який вміщується автором перед текстом твору або його частиною. Епіграф передає основну ідею, настрій або колізію твору, задає тон
Епізод	невеликий уривок, фрагмент, відносно завершена та самостійна частина художнього твору, що зображує одну з подій або важливий у долі персонажа момент
Епіграма	жанр сатиричної поезії дошкульного змісту з несподіваною, градаційно завершеною кінцівкою
Епітет	образне означення, влучна характеристика особи, предмета або явища, яка підкреслює їх суттєву ознаку, дає ідейно-емоційну оцінку
Есей (есе)	невеликий за обсягом прозовий твір з довільною композицією, що відображає індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання й не претендує на вичерпне визначальне трактування теми; жанр, який знаходиться на межі художньої й публіцистичної творчості
Інтертекстуальність	явище співвідношення літературних творів за допомогою таких засобів, як цитата, ремінісценція, алюзія, пародія, плагіат, стилізація, пастиш, переспів тощо
Іронія	художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображення
Жанр	рід твору, що характеризується сукупністю формальних і змістовних особливостей. У журналістиці розрізняють інформаційні (заметка, звіт, репортаж, інтерв'ю), аналітичні

	(кореспонденція, стаття, рецензія, огляд), публіцистичні (замальовка, нарис, есей, памфлет, фейлетон) жанри
Журнал	періодичне друковане видання, яке містить статті й матеріали з різних суспільно-політичних, наукових, виробничих та інших питань, публікує літературні та публіцистичні твори, літературно-критичні праці, ілюстрації та фотоматеріали
Журналіст	професійний літератор, постійний співробітник, штатний працівник періодичного видання, інформаційного органу, редакції радіомовлення або студії телебачення, організатор творчого процесу
Журналістика	1) одна з форм суспільно-політичної діяльності, літературно-публіцистична праця в газетах, журналах, видавництвах, радіомовленні й телебаченні; 2) професія журналіста; 3) наука, що вивчає закони літературно-публіцистичної творчості, розробляє методи введення й організації роботи засобів масової інформації; 4) система періодичних видань
Журналістська етика	система норм моральної поведінки журналіста, яка визначає характер і завдання його професії, регламентує відносини з членами суспільства, надає журналістській творчості соціального спрямування
Заголовок	окреме слово, речення, словосполучення або комбінація інших символів, що передують фрагменту тексту, позначаючи його назву
Замальовка	найбільш компактний жанр художньої публіцистики, у якому висловлені враження автора від події, поєднані інформаційність і образність, ескіз із натури
Замітка	найоперативніша і найпростіша усталена форма повідомлення у ЗМІ про об'єктивно існуючі події, факти, явища реального життя з метою насамперед найелементарнішого пізнання навколишнього світу
Засоби масової інформації (ЗМІ)	спеціалізовані носії масової інформації (газети, журнали, програми радіо та телебачення), що призначені для розповсюдження соціально значущої інформації невизначеній масовій аудиторії на широкому інформаційному просторі.
Звіт	інформаційне повідомлення про роботу та перебіг заходу, у якому брала участь певна група людей, що вирішували суспільно важливі питання
Ідея твору	емоційно-інтелектуальна, пафосна спрямованість твору, яка приблизно може бути охарактеризована як провідна думка,

	ядро задуму автора
Інтерв'ю	жанр, що подає суспільно вагому новину у вигляді відповідей особи на запитання журналіста
Інформація	сукупність коротких некоментованих повідомлень; конкретний жанр невеликої за обсягом замітки, що повідомляє про певну новину
Інфотейтмент	термін на позначення такого методу подачі новин, у якому поєднані інформаційні та розважальні компоненти. Афористична формула методу: “Інформувати, розважаючи”
Ключові слова	словосполучення, яке визначає тему журналістського тексту. Залежно від жанру, вони містяться або в рубриці, або на самому початку тексту.
Колізія	зіткнення протилежностей (інтересів, переконань, мотивів, окремих осіб), джерело конфлікту та форма його реалізації у художньому творі
Коментар	роз'яснювальні або критичні міркування чи витлумачення певних подій і фактів громадського, наукового, культурного життя. Коментар пояснює зміст певної події, політичного чи історичного документа, незрозумілі місця літературного чи публіцистичного твору
Композиція	структура, побудова твору певного жанру, художній план твору, в якому співвідношення частин зумовлене темою і задумом
Контент	обсяг інформації, вміщений в певному тексті, сукупності текстів; покажчик рубрик (глав, розділів) документа або програми, а також передмови, додатків, післямови, покажчиків, яким можна користуватися як змістом книги з метою навігації по мережі; сукупність змісту текстів певного часопису
Конфлікт	зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, супроводжуваних складними колізіями
Критика	розгляд, аналіз, обговорення яких-небудь явищ життя чи мистецьких творів з метою дати оцінку, з'ясувати сутність і природу явища; важлива складова журналістики, що виявляється в усіх її тематичних напрямках: політичному, соціальному, економічному, культурному
Масова комунікація	сукупність технічних засобів та каналів поширення масової інформації
Метафора	один з основних тропів: образний вислів, в якому ознаки одного

	предмета чи дії переносяться на інший за подібністю
Монолог	роздуми персонажа вголос, розмова з самим собою чи слухачами / глядачами
Нарис	жанр інформаційної журналістики, за допомогою якого репортер ілюструє типову ситуацію, історію чи питання, або розповідає про щось унікальне (людину, явище, об'єкт, історію); центральний жанр
Оксюморон	різновид тропа, що полягає у зведенні слів або словосполучень, значення яких взаємовиключає одне одного, створюючи ефект смислового парадоксу
Памфлет	переважно безсюжетний сатирично-публіцистичний твір різко викривального характеру, у якому сатира переростає в сарказм, цілковите заперечення предмета відображення. У памфлетах широко використовується художньо-образне та науково-понятійне мислення, комбінуються різноманітні вияви комічного (сарказм, іронія), використовуються гіперболи, контрасти, принижувальна лексика
Пародія	сатиричний або гумористичний твір, який наслідує, імітує творчу манеру письменника або напряду з метою його висміяти
Пейзаж	один із композиційних компонентів художнього твору: опис природи, будь-якого незамкненого простору зовнішнього світу
Підзаголовок	це елемент журналістського, що має основну функцію систематизувати матеріал. Підзаголовок є бажаним у публікаціях, довших за 250 рядків
Підтекст	внутрішній, прихований зміст якого-небудь висловлювання
Преса	друковані періодичні видання (газети, журнали, альманахи, бюлетені, збірники), в яких систематично й оперативно різноманітними мовностилістичними й зображальними засобами відтворюють найактуальніші суспільно-політичні події. В суспільстві преса відіграє роль засобу комунікації, виступає інструментом відображення життєвих процесів, формує громадську думку
Полілог	багатоголосся, розмова, в якій одночасно бере участь багато людей
Порівняння	троп, який полягає у зіставленні одного предмета з іншим для того, щоб глибше розкрити, яскравіше змалювати його
Портрет	зображення в літературному творі зовнішнього вигляду, пози, рухів, виразу обличчя людини, її одягу, взуття тощо

Публіцистика	своєрідний тип творчості, предметом якого є актуальні явища й важливі питання поточного життя суспільства, а метод їх освоєння характеризується поєднанням логічно-абстрактного й конкретнообразного мислення, внаслідок чого створюється нова духовно-інтелектуальна цінність (публіцистичний твір), спрямована на дослідження, узагальнення й пояснення явищ життя, з метою впливу на громадську думку та суспільну свідомість
Редагування	це літературне опрацювання матеріалу для вміщення його на сторінках друкованого органу або передачі по радіомовленню чи телебаченню; підготовка редакційного оригіналу (в газеті, журналі) чи мікрофонного матеріалу (на радіо, телебаченні) Включає всі етапи роботи над рукописом, в тому числі техніку правки тексту, підготовку матеріалу до опублікування чи випуску в ефір. Передбачає мовностилістичну правку рукопису, сприяє популярності викладу, дотриманню в текстах норм граматики, єдності стилістичних і жанрових особливостей журналістських виступів та ін.
Ремінісценція	один із видів творчих взаємовпливів, який полягає в запозиченні окремих елементів з творчості попередників
Репортаж	жанр, який передбачає оперативну, документально точну і яскраву розповідь про подію, ситуацію, явище; розповідь очевидця або учасника події
Рецензія	один із провідних жанрів літературної критики, що розглядає й оцінює твори художньої літератури й мистецтва, визначає їх вартість та характеризує, на думку критика, хибі, недоліки
Рубрика	вид заголовка, який групує матеріали за проблемами чи жанрами
Сарказм	зле, в'їдливе висміювання серйозних вад у характері персонажів, подіях та явищах громадського або побутового життя з тим, щоб викрити їх потворну сутність
Сатира	спосіб художнього відображення дійсності, який полягає в гострому осудливому висміюванні негативного
Словесний образ або образний вираз	одна з елементарних часток, з яких зітканий поетичний і якоюсь мірою публіцистичний текст; своєрідна комбінація мислі й образу, уявлення і смислу
Стаття	найважливіший аналітичний жанр журналістики, що на підставі розгляду та зіставлення значної групи фактів чи ситуацій ґрунтовно й глибоко, з науковою точністю трактує, осмислює й теоретично узагальнює проблеми соціальної дійсності
Стиль	сукупність мовних прийомів для вираження тих чи інших ідей,

	думок; сукупність усіх виразних засобів: мовних, композиційних, жанрових, уживаних для втілення змісту твору
Сюжет	система подій у літературному творі, через який письменник розкриває характери персонажів і весь зміст твору
Тавтологія	повторення одного й того ж слова, однокореневих чи близьких за значенням, щоб з більшою силою виразити щось важливе у висловленій думці
Тема	коло життєвих явищ, відображених у творі у зв'язку з певною проблемою, що служить предметом авторського осмислення та оцінки; узагальнена основа змісту художнього твору, те, про що в цілому йдеться всьому
Тип	образ-персонаж, в якому-відбиваються риси характеру, спосіб мислення, світоглядні орієнтації певної групи людей або нації, а він при цьому залишається яскраво індивідуальним, неповторним
Троп	слово або вираз, вжитий у переносному, образному значенні
Усмішка	різновид фейлетону та гуморески. Своєрідність усмішки – в поєднанні побутових замальовок з частими авторськими відступами, в лаконізмі й дотепності
Факт	дійсна, цілком реальна подія чи явище. Факти становлять основу журналістського твору. Поточне життя, безперервна інформація на сторінках газет і журналів, радіо і телебачення представлені у вигляді різноманітних відображених фактів
Фейлетон	сатиричний жанр публіцистики, що виявляє комічну сутність негативних фактів і явищ дійсності, повсякденного побуту, стосунків між людьми тощо
Хроніка	відображення життя у часовій послідовності
Художній образ	особлива форма естетичного освоєння світу, при якій зберігається його предметно-чуттєвий характер, його цілісність, життєвість, конкретність, на відміну від наукового пізнання, що подається в формі абстрактних понять
Шпальта	газетна колонка, стовпчик друкованого набору
Штамп	образ чи метафора, що надто часто вживається не наймайстернішими журналістами

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Василик Л.Є. Світоглядна публіцистика сучасних літературно-художніх видань: концептосфера національної ідентичності : Монографія. Чернівці : Рута, 2010. 416 с.
2. Гетьманець М. Ф., Михайлин І. Л. Сучасний словник літератури і журналістики. Харків : Прапор, 2009. 384с.
3. Глушко О. К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність : монографія. Київ : Арістей, 2010. 192 с.
4. Гром'як Р.Т. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX століття). Тернопіль: Підручники & посібники, 1999. 223 с.
5. Гром'як Р.Т., Ю.І. Ковалів та ін. Літературознавчий словник-довідник. Київ : ВЦ "Академія", 1997. 752 с.
6. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Феміна, 1995. 688 с.
7. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури: навч. посіб. Київ : "Академія", 2010. 256 с.
8. Історія української літератури XIX століття: у 2 кн. Київ : Либідь, 2006. Кн.2. 712 с.
9. Історія української літератури XX століття: у 2 кн. Київ : Либідь, 1993. Кн.2. 782 с.
10. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підруч. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
11. Здоровега В.Й. У майстерні публіциста. Львів : Вид-во Львів. ен-ту, 1969. 178 с.
12. Калантаєвська Г.П. Історія публіцистики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2018. 238 с.
13. Лось Й. Публіцистика й тенденції розвитку світу: Навчальний посібник. У 2-х ч.: Ч.1. Львів, 2007. 376 с.
14. Михайлин І. Л. Історія української журналістики: Підручник. Кн. 1: Період становлення: Від журналістики в Україні до української журналістики. Харків : ХІФТ, 2000. 279 с.
15. Погрібний А. Літературознавчі явища і з'яви. Київ : Аспект-Поліграф, 2007. С.61 – 73.
16. Погрібний А. Світовий мовний досвід та українські реалії. Київ : Інститут відкритої політики, 2002. 71 с.
17. Різун В. В., Трачук Т. А. Нарис з історії та теорії українського журналісткознавства: Монографія. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2005. 232 с.

18. Салига Т. Імператив: Літературознавчі статті, критика, публіцистика. Львів : Світ, 1997. 350 с.
19. Скуленко М. Убеждающее воздействие публицистики (Основы теории). Київ : “Вища школа”, 1985. 175 с.
20. Тертычный А.А. Жанры периодической печати: учебное пособие. Москва : Аспект Пресс, 2002. 320 с.
21. Філатова О.С. Автор і текст у системі соцреалізму. Миколаїв : Іліон, 244 с.
22. Шкляр В. І. Журналістська майстерність: поетика журналістського твору: Конспект лекцій. Київ: Либідь, 1999. 180 с.

Допоміжна література

1. Аньєс Ів. Підручник із журналістики: Пишемо для газет. Київ : Києво-Могилянська академія, 2013. 544 с.
2. Багрянний І. Публіцистика: Доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе. Київ : Смолоскип, 1996. 856 с.
3. Білоус П.В. Паломницький жанр в історії української літератури. Житомир, 1997. 160 с.
4. Буряк В.Д. Еволюція термінологічного інструментарію сучасної теорії публіцистики: інтелектуальна модель інформаційного відображення. Наукові записки Інституту журналістики. 2001. Т. 3. С. 50–57.
5. Вартанов Г. І. Засоби масової інформації. Короткий словник термінів і понять. Київ : Грамота, 2005. 64 с.
6. Галич В. М. Поетика публіцистичного тексту: навч. посіб. Київ : Шлях, 2006. 200 с.
7. Глушко О. К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність : монографія. Київ : Арістей, 2010. 192 с.
8. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах. Львів: Вища школа, 1974. 296 с.
9. Дзира Я.І. Літопис Самовидця. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 208 с.
10. Єфремов С.В. Давньоруські книжники. Київ : Оракул, 2012. 748 с.
11. Желіховська Н.С., Різун В.В. Сучасна українська публіцистика: теорія і практика: навч. посіб. Київ : РИДЖИ, 2015. 128с.
12. Карпенко В. Преса і незалежність України. Практика медіа-політики 1988 – 1998 рр. Київ : Нора-Друк, 2003. 350 с.
13. Коцюбинська М. Книга споминів. Харків: Видавництво “Акта”, 2006. 286 с.

14. Лось Й. Д. Публіцистика й тенденції розвитку світу : навчальний посібник для вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації: У 2 ч. Львів : ПАІС, 2008. Ч. 1. 376 с.
15. Москаленко А. З. Теорія журналістики: Підручник. Київ : Експрес-об'ява, 1998. 334 с.
16. Насенко М. Художня література України. Ч. 1 Київ: Просвіта, 2205. 659 с.
17. Парцей М. П. Авторський фактор у публіцистиці. Львів : Світ, 1990. 200 с.
18. Погрібний А. Про наш час. Публіцистика на марші. Літературна Україна. 2006. 26 жовтня.
19. Поплавська Н. М. Полемісти. Риторика. Переконування (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI – початку XVII ст.). Тернопіль: ТНПУ, 2007. 379 с.
20. Сверстюк Є. Блудні сини України. Київ : Т-во “Знання” України, 1993. 256 с.
21. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку XX ст.). Київ : Вид-во Парапан, 2002. 396 с.
22. Степаненко М. Публіцистична спадщина Олеся Гончара (мовні, навколомовні та деякі інші проблеми). Полтава : АСМІ, 2008. 396 с.
23. Титаренко М. Феномен публіцистики: проблема дефініцій. Вісник Львівського університету. Серія журналістика. 2007. Вип. 30. С. 41 – 50.
24. Хоменко Т. М. Проповідництво і сучасна публіцистика: монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 136 с
25. Ярмиш Ю. Ф. Жанри сатиричної публіцистики : навчальний посібник. Київ : Центр вільної преси, 1999. 114 с.

Навчальне видання

ФІЛАТОВА
Оксана Степанівна

Історія соціокультурної комунікації: публіцистика

*Навчально-методичні рекомендації
та вказівки до самостійної роботи*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 7,7. Тираж 100 пр. Зам. №

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ